

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ЗАКОНОТВОРЧИСТЬ**

√ *Виборчий кодекс України*

- **АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА**

√ *«Зелені» аукціони:
перспективи впровадження*

№ 12 (177) ЛИПЕНЬ 2019

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 12 (177) 2019

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Комітет з питань державного будівництва,
регіональної політики та місцевого
самоврядування рекомендує Верховній Раді
України прийняти за основу проект закону
України «Про внесення змін до деяких
законодавчих актів України щодо форм
безпосередньої участі громадян у вирішенні
питань місцевого значення
та статутної нормотворчості».....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Аулін О.

Виборчий кодекс України.....5

Кривецький О.

«Зелені» аукціони: перспективи
впровадження.....8

Пальчук В.

Децентралізація та розвиток міжнародного
партнерства.....11

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства.....17

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *.....20

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Комітет з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування рекомендує Верховній Раді України прийняти за основу проект закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення та статутної нормотворчості»

Під час засідання комітету зазначалося, що законопроект № 10158 розроблено робочою групою комітету з метою полегшення реалізації громадянами конституційного права на участь у вирішенні питань місцевого значення та підвищення ролі статутів територіальних громад у системі локальних нормативно-правових актів.

Під час розгляду члени комітету взяли до уваги, що:

– Комітет з питань бюджету вказав, що законопроект має вплив на показники державного бюджету (може призвести до збільшення видатків). У разі прийняття відповідного закону до 15 липня 2019 р. він має вводитися в дію не раніше 1 січня 2020 р., а після 15 липня 2019 р. – не раніше 1 січня 2021 р. (або 1 січня наступного за цим року залежно від часу прийняття закону);

– Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України зазначає, що певна частина запропонованих законопроектом змін здатна покращити правове регулювання відповідних правовідносин і заслуговує на підтримку. Разом з тим частина положень законопроекту побудована на підходах, які не поділяються Головним управлінням, зокрема: щодо позбавлення права брати участь у загальних зборах за місцем проживання з ухвальним голосом іноземців та осіб без громадянства, які постійно проживають на території відповідної громади; щодо необхідності закріплення на законодавчому рівні основоположних для всіх територіальних громад принципів проведення загальних зборів, місцевих ініціатив, громадських слухань; щодо покладення на Мінрегіон повноважень

здійснювати експертизу статутів територіальних громад на відповідність Конституції і законам України та вживати відповідні заходи реагування; щодо визначення статутом територіальної громади порядку організації і проведення звітування депутатів місцевих рад попри висловлену експертами Ради Європи тезу, що відносини між депутатами місцевих рад та виборцями «не мають регламентуватися незмінними стандартами, а повинні базуватися на ініціативах цих двох сторін, що має всіляко заохочуватися, а не встановлюватися законом»; щодо відсутності визначення принципу повсюдності місцевого самоврядування, запропонованого законопроектом тощо. Головне управління дійшло висновку, що законопроект за результатами розгляду в першому читанні доцільно повернути на доопрацювання.

Члени комітету також взяли до уваги інформацію, що на запит комітету та в рамках впровадження проекту Ради Європи «Сприяння участі громадян у демократичному процесі прийняття рішень в Україні» надано висновок, яким законопроект вважається позитивним кроком на шляху до систематизації чинного законодавства про місцеве самоврядування з точки зору функціонування «представницьких» органів, таких як міські ради, і «участі» громадян в управлінні місцевими справами через інструменти громадської участі. При цьому особливо заслуговує схвалення, на думку експертів Ради Європи, доповнення терміном «повсюдність» списку основних принципів місцевого самоврядування та встановлення вимоги до органів місцевого самоврядування прийняти статут територіальної громади, у якому зазначено мету та засоби місцевого

самоврядування на рівні громади. Водночас в експертному висновку висловлюється низка рекомендацій щодо можливих покращень положень законопроекту, зокрема, доповнення його положеннями щодо «партисипативного бюджетування» («громадського бюджету»), встановлення необмеженого кола осіб, які можуть брати участь у різних демократичних процесах, визначення більш чітких меж повноважень місцевої ради й органів самоорганізації населення, які можуть існувати в її межах.

До комітету надійшла позиція Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», яка повідомила про підтримку законопроекту, а наявні зауваження – уточнення процедури перевірки статутів територіальних громад, доповнення перехідних положень, узгодження з Європейською хартією місцевого самоврядування – вважає за можливе врахувати під час підготовки законопроекту до розгляду у другому читанні.

У листі Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації

населення», вказується, що законопроект, хоча і містить низку прогресивних нововведень, проте потребує ретельного доопрацювання з метою збереження інституту конференцій жителів за місцем проживання як альтернативи загальним зборам, встановлення критеріїв правомочності загальних зборів, розширення повноважень загальних зборів, доповнення переліку осіб, що мають право брати участь у загальних зборах та вносити місцеві ініціативи, іноземцями та особами без громадянства тощо.

З'ясувавши позиції народних депутатів та всебічно обговоривши питання, комітет ухвалив рішення рекомендувати Верховній Раді України законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення та статутної нормотворчості» № 10158 за наслідками розгляду в першому читанні прийняти за основу (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України (<https://rada.gov.ua/news/Novyny/176950.html>). – 2019. – 3.07).*

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Аулін, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Виборчий кодекс України

8 липня у Верховній Раді України очікується презентація проекту Виборчого кодексу України. У теперішній редакції кодексом передбачається запровадження пропорційної виборчої системи з відкритими партійними списками на виборах народних депутатів, а також зміна виборчої системи на місцевих виборах. Зокрема, пропонується перейти до системи регіональних виборчих списків (при цьому мажоритарна складова ліквідується), а виборчий бар'єр для партій знизити до 4 %.

Текст Виборчого кодексу України міститься в законопроекті № 3112-1, якого 02.10.2015 р. було внесено до парламенту групою народних депутатів на чолі з А. Парубієм. У листопаді 2017 р. проект прийнято в першому читанні. Основою для законопроекту № 3112-1 став варіант Виборчого кодексу України, підготовлений у 2010 р. під керівництвом народного депутата Ю. Ключковського, який отримав позитивний висновок Венеціанської комісії. Під час доопрацюванні згаданої законотворчої ініціативи було враховано низку пропозицій щодо вдосконалення виборчого законодавства, які розглядалися українським парламентом протягом 2010–2015 рр.

Головною метою розробки кодексу є створення єдиної уніфікованої правової основи для підготовки і проведення виборів в Україні відповідно до Конституції України та рекомендацій міжнародних організацій. У сучасних умовах для України як демократичної держави велике значення має приведення українського виборчого законодавства та практики проведення виборів у відповідність до європейських виборчих стандартів. Потреба таких змін викликана єдиною природою інституту виборів, а також близькістю багатьох виборчих процедур для різних виборчих процесів. Практика прийняття різних законодавчих актів, кожен з яких регулює окремий тип виборів, призводить до

відмінностей у регулюванні подібних чи й ідентичних виборчих відносин, що викликає труднощі й непорозуміння в електорату, кандидатів та суб'єктів їх висування, організаторів виборів. Розв'язанням проблеми стає кодифікація виборчого законодавства. На необхідність розробки і прийняття Виборчого кодексу України неодноразово звертали увагу міжнародні інституції – Парламентська Асамблея Ради Європи, Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія), Бюро з демократичних інституцій та прав людини ОБСЄ.

Однак подальший розвиток політичного і суспільного життя вимагає не лише кодифікації чинного нормативного матеріалу, але й суттєвого оновлення низки інститутів виборчого законодавства. Насамперед це стосується виборчих систем, що застосовуються на виборах різних рівнів (зокрема, введення «відкритих» списків кандидатів), процедури складання та уточнення списків виборців на основі Державного реєстру виборців, законодавчого регулювання передвиборної агітації тощо.

Вищезазначені моменти знайшли своє віддзеркалення в трьох книгах кодексу. Книга I – «Загальна частина»; Книга II присвячена загальнонаціональним виборам; Книга III – місцевим. До Книги I віднесені Глава I – «Загальні засади виборів». Глава II – «Органи адміністрування виборчих процесів». Глава III – «Реєстрація виборців». Списки виборців. Глава IV – «Фінансове та матеріально-технічне забезпечення виборів». Глава V – «Інформаційне забезпечення виборів та передвиборна агітація». Глава VI – «Підготовка і проведення голосування та підрахунку голосів виборців». Глава VII – «Оскарження порушень виборчого законодавства». Книга II складається з двох глав VIII і IX, які відповідно регламентують вибори Президента і народних

депутатів України. Книга III містить 3 глави: X – «Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим»; XII – «Вибори сільських, селищних, міських голів, старост» і XIII – «Вибори депутатів міських (великих міст), обласних рад».

Напередодні другого читання А. Порубій зазначив, що кодекс із відкритими списками – це ідеальна, оптимальна виборча система для майбутнього України. Не заперечуючи в цілому такого висновку, колеги по парламенту – народні депутати О. Черненко й В. Куренной висловили побоювання, що теперішнім складом Верховної Ради України цей законопроект не буде прийнятий. Так, депутат фракції Партії «Блок Петра Порошенка», голова підкомітету з питань виборів і референдумів Комітету ВРУ з питань правової політики та правосуддя О. Черненко в кулуарах парламенту зробив припущення, що «законопроект про Виборчий кодекс стосуватиметься вже наступних виборів». Власну позицію він мотивував тим, що «ЦВК потрібно підготуватися до нових законодавчих змін і виборцям пояснити нові правила».

Народний депутат В. Куренной, учасник руху «Люди важливі», вважає, що головний фактор, який стримує прийняття подібного документа – це наявність великої кількості (а точніше половини) депутатів-мажоритарників. Практично всі вони виступають проти подібної системи, адже вже працюють на своїх округах. Ще один важливий чинник – позиція певних політичних сил. Так, Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» на чолі з лідером завжди виступало за пропорційну систему, але із закритими списками. Це варіант, коли лідер сам формує список де-факто перед з'їздом, розставляє своїх помічників (консультантів, друзів, родичів) у першу, найвищу, частину або продає місця в списку, так званим «інвесторам». Звісно, така система трохи краща за чисто мажоритарну, але вона набагато гірша ніж те, що пропонується у Виборчому кодексі України. Отже, якщо порахувати решту політичних груп у парламенті, то там не стане голосів для прийняття цього кодексу. Тому прогноз, на жаль, негативний. Скоріш за все, виборчу реформу,

яка вкрай потрібна нашій країні, доведеться робити вже в наступному парламенті, зазначив парламентарій.

За словами представника Президента України В. Зеленського у Верховній Раді України Р. Стефанчука, в українському парламенті немає політичної волі, щоб ухвалити в другому читанні проєкт Виборчого кодексу України, що передбачає відкриті списки. При цьому «вибори, що відбуватимуться за закритими списками – це вина не Зеленського, а парламенту», – вважає Р. Стефанчук. У свою чергу координатор «Громадського руху “Чесно”» В. Думанська говорить, що «Виборчий кодекс – це швидше за все політичне рішення. Тому що наразі та коаліція, яка існує в парламенті та Президент не бажають отримати зміну виборчої системи».

На думку політолога О. Радчука, з одного боку, ліквідація мажоритарної складової змішаної системи виборів у нинішніх політичних умовах є суттєвим прогресом на шляху до формування нової логіки представництва в найвищому законодавчому органі держави. Утім, пропорційна система навіть за відкритими списками зберігає в собі один дуже суттєвий недолік – створюється ситуація відірваності народних депутатів від виборців через відсутність впливу на формування персонального складу парламенту. Так виборці зможуть безпосередньо впливати на формування списків тієї чи іншої партії, якщо вони є її членами. Крім того, можуть виникати цікаві ситуації, коли на регіональному рівні якийсь із кандидатів від партії набере найбільшу кількість голосів виборців на окрузі (адже голосування відбуватиметься за весь список і за конкретного кандидата за цим списком), але сама партія на загальнонаціональному рівні не подолає виборчий бар'єр. Що робити в такій ситуації та чи відповідає вона демократичній процедурі виборів – питання дискусійне, – вважає експерт.

Дещо інакшого погляду притримується радниця з юридичних питань Громадянської мережі «ОПОРА» О. Коцюруба: «У новій пропорційній системі з відкритими регіональними списками пропонується забрати мажоритарну складову. Весь парламент мав

би обиратися за пропорційною виборчою системою. Відкритість списків полягає у тому, що партія буде висувати кандидатів у регіональних округах. Межі регіонального округу збігатимуться з межею області. Буде висунення від 5 до 10 осіб у межах області. Виборець, знаючи цей список, може обирати не лише партію, а й конкретного кандидата з того переліку, який закріплений за цим регіональним списком. Одночасно ці кандидати є й в загальнонаціональному списку. Якщо кандидат подолає виборчу квоту, а його партія – відсотковий бар'єр, зараз у проекті Виборчого кодексу це 4 %, він потрапляє у парламент. Ця система дозволяє створити баланс між бажаннями партії і бажаннями окремого виборця». «Вибори мають стати прозорішими. Але перед цим має бути велика роз'яснювальна робота. Якщо ця система буде проголосована, виборчий бюлетень теж матиме інший вигляд, де ми вписуватимемо номер партії та номер кандидата. І виборець має бути до цього готовим. Якщо виборець не бажатиме обирати конкретного кандидата, він може вписати тільки номер партії», – наголосила юристка.

Хоча серед політиків і експертів існують різні (іноді навіть кардинально) погляди на сутність і подальшу долю проекту Виборчого кодексу, слід зазначити, що всі вони єдині в тому, що такий кодекс конче потрібен сучасній Україні. Без нього неможливі подальші системні

перетворення на шляху побудови справжньої демократії та громадянського суспільства. Виходячи з цього, можна сподіватися, що Виборчий кодекс України буде затверджений, якщо не нинішнім, то обов'язково наступним складом Верховної Ради України (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56671); веб-сайт Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2731889-u-verhovnij-radi-8-lipna-prezentuut-proekt-viborcogo-kodeksu.html>); веб-сайт телеканалу «ПРЯМИЙ» (<https://prm.ua/chernenko-zakonoproekt-pro-viborchiy-kodeks-stosuvatimetsya-vzhe-nastupnih-viboriv/>); веб-сайт «Українська правда» (<https://www.pravda.com.ua/columns/2019/03/14/7209179/>); веб-сайт інтернет-видання «ГОРДОН» (<https://gordonua.com/ukr/news/politics/-stefanchuk-zakriti-spiski-tse-vina-ne-zelenskogo-a-parlamentu-u-nashomu-spivrobotnitstvi-z-radoju-pershij-mlinets-vijshov-grudkoju-1034-686.html>); веб-сайт «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2019/06/13/kolonka/aleksandr-radchuk/polityka/vyborchuj-kodeks-yakym-zakonom-obyratymemo-nastupnu-verhovnu-radu>); веб-сайт Depo.ua (<https://www.depo.ua/rus/life/komu-i-yak-transplantuvativatimut-organi-ukrayinciv-20180315742471>)).*

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

«Зелені» аукціони: перспективи впровадження

Верховна Рада України ухвалила Закон України (№ 8449-д) «Про внесення змін до деяких законів України відносно забезпечення конкурентних умов виробництва електроенергії з альтернативних джерел енергії». Документ передбачає поетапне введення аукціонів з розподілу квот держпідтримки виробників електроенергії з поновлюваних джерел енергії (далі – ПДЕ) впродовж 2020–2023 рр. Для об'єктів альтернативної енергетики, введених в експлуатацію до 1 січня 2020 р., згідно з законом, чинна система підтримки суб'єктів господарювання «зеленими» тарифами діятиме до 2030 р. Документ припускає впровадження «зелених» аукціонів із 2020 р. і обов'язкову участь у них інвесторів сонячних електростанцій потужністю більше 1 МВт та вітроелектростанцій потужністю більше 5 МВт. Законом запропоновано знизити діючий «зелений» тариф для сонячних електростанцій у 2020 р. на 25 %, а у 2021–2023 рр. знижувати – на 2,5 % щорічно, для вітрових електростанцій потужністю більше 2 МВт тариф має бути знижено у 2020 р. на 10 % без подальшого щорічного зниження, а ось тариф на енергію з біомаси і біогазу запропоновано зберегти на нинішньому рівні. Для домашніх сонячних електростанцій потужністю до 50 кВт тариф передбачається знизити на 10 % з 2020 р.

«Перевагою нової системи підтримки перед існуючою системою “зелених” тарифів є більш тривалий термін підтримки (20 років із дати введення об'єкта ПДЕ в експлуатацію), гарантований викуп у виробників усього об'єму відпущеної електричної енергії за ціною, яку буде визначено за результатами аукціону (аукціонна ціна)», – ідеться в пояснювальній записці до Закону. Автори закону зазначають, що аналогічні системи підтримки ПДЕ діють у державах ЄС і це призвело до зростання ринку «зеленої» енергетики, а також до зниження вартості електроенергії з поновлюваних джерел. «Ключовою філософією цього закону

є перехід від моделі “зеленого” тарифу до моделі проведення аукціонів з 1 січня 2020 р. “Зелений” тариф зменшиться на 25 % плюс на 2,5 % щорічно впродовж наступних років», – каже перший заступник голови Комітету з питань паливно-енергетичного комплексу О. Домбровський. А за словами голови Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України С. Савчука, система «зеленої» аукціонів дозволить: встановити реальну справедливую ринкову ціну на «чисту» електроенергію; здешевити вартість «зеленої» електроенергії для кінцевих споживачів; сформувати конкуренцію між гравцями ринку; врегулювати планування бюджету; надати гарантії інвесторам і фінансовим установам із реалізації проектів. А головна ідея Закону – у рамках аукціонів визначати найнижчу ціну, за якої інвестори-переможці реалізовуватимуть «чисту» електроенергію впродовж 20 років. Крім того, Закон забезпечує й цілий комплекс чинників розвитку поновлюваної енергетики, зокрема, зберігає надбавку до 10 % тарифу за використання українського устаткування, а також передбачає необхідність розробки механізму стимулювання установки електроакumuлюючого обладнання.

Як відомо, «зелений тариф» – це довгострокова гарантія держави на відшкодування вартості установки сонячної станції, яка в Україні окупається за термін від 7 до 15 років і більше. За повідомленням Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, за останній рік рівень потужностей «зеленої» енергетики зріс майже у чотири рази, а впродовж 2018 р. в Україні встановлено 163 сонячні електростанції (СЕС) загальною потужністю 645,6 МВт, що є рекордним показником на ринку «зеленої енергетики». Крім того, було введено 4440 СЕС приватних домогосподарств загальною потужністю 106 МВт. Загальна потужність усіх нових об'єктів складає близько 850 МВт, що майже втричі більше, ніж за увесь 2017 р. І, як наслідок,

за короткий період Україна стала лідером галузі виробництва енергії з поновлюваних джерел на пострадянському просторі, а у реалізацію нових «зелених» проектів було інвестовано близько 1,2 млрд євро.

Значне зростання сектору «зеленої» енергетики обумовлено так званим «зеленим» тарифом, який згідно з українськими законами і міжнародними зобов'язаннями обчислюється у євро, а не в національній валюті та становить 0,18 євро за 1 кВт. «Зелений» тариф значно перевищує тарифи закупівлі енергії з атомних і теплових електростанцій та повинен компенсувати високу собівартість сонячних панелей і вітрових електростанцій. До речі, практика «зеленого» тарифу є загальноприйнятою у всьому світі і за роки свого застосування вона стимулювала феноменальне зростання використання поновлюваних джерел енергії. Водночас прогрес у цій галузі має і негативні наслідки, що становлять певну загрозу і для України. Річ у тому, що розвиток новітніх технологій виробництва сонячних панелей і вихід на цей ринок такої країни як Китай, з його феноменальними виробничими можливостями, значно здешевили собівартість сонячної енергії. Якщо у 2009 р. собівартість 1 Вт потужності сонячної батареї становила 3 дол., то сьогодні – 30 центів і здешевлення триватиме й надалі. За цього вартість «зеленого» тарифу практично не зменшувалася, адже сама його суть полягала в тому, що держава давала довгострокові гарантії закупівлі енергії за підвищеною ціною. Як наслідок, із стимулюючого чинника «зелений» тариф перетворився на джерело надприбутку.

Яскравим прикладом хибного розуміння реалій «зеленого» тарифу стала Іспанія, яка в середині 2000-х років заклала високий «зелений» тариф, а здешевлення сонячних панелей через декілька років дозволило приватним інвесторам побудувати велику кількість станцій. Тож у 2014 р. уряду Іспанії довелося виплатити з бюджету майже 11 млрд дол. дотацій на сонячний енергетику. Відсутність своєчасного втручання призвело до того, що третина загальних витрат на оплату енергії в країні пішла до кишень власників «зелених» електростанцій, які виробили лише

близько 5 % загального об'єму електроенергії. Щодо України, то, за фактом, собівартість 1 кВт/год електрики з сонячної станції тут становить близько 3 євроцентів, тоді як наша держава купує його за 18. Шестиразове перевищення тарифу над собівартістю зараз – це не стільки компенсація витрат на виробництво сонячної електростанції, скільки джерело надмірного збагачення. Тому довготривалі державні гарантії у валюті й притягують так інвесторів.

Як стверджує О. Колтик, експерт Української асоціації поновлюваної енергетики, «Україна не може не йти у ногу з розвитком технологій і, звичайно, наша держава не має просто так, “від щедрої душі”, виплачувати величезні суми на дотацію. Саме тому цим важливим законом передбачено зниження тарифу для сонячної енергетики на 25 %, а для вітрової – на 10 %. Також передбачається створення необхідного механізму аукціонів поновлюваної енергетики. Цей закон є дуже потрібний для створення конкурентного ринку електроенергетики в Україні. Конкуренція і децентралізація – ось наш шлях!».

Але, на думку фахівців-енергетиків, є і негативні моменти Закону, зокрема, документом введено умову отримання «зеленого» тарифу для домашніх сонячних електростанцій потужністю до 50 кВт – це встановлення їх виключно на дахах, фасадах будівель та інших капітальних спорудах. На сьогодні тариф на відпуск електроенергії на оптовий ринок для «домашніх» СЕС (їх потужність – до 30 кВт, розміщення – без обмежень) становить 18 євроцентів, з наступного року він знизиться на 10 %. Як зазначив енергетичний експерт, співзасновник громадської організації Greencubator А. Зинченко, де-факто заборона установки домашніх наземних станцій на практиці призведе до того, що мало хто з українців зможе поставити СЕС більше 10 кВт, оскільки на даху не розмістити об'єкт великої потужності. На його думку, ситуації, коли деякі підприємці маніпулятивного встановлюють цілі «гірлянди» домашніх СЕС у покинутих селах, необхідно врегулювати іншим способом, а не шляхом заборони всім домогосподарствам

встановлення наземних сонячних панелей. Як відомо, міністр енергетики та вугільної промисловості України І. Насалик запропонував уряду ввести обмеження на установку в Україні домашніх приватних сонячних електростанцій потужністю до 30 кВт, зокрема, заборонити домашні СЕС встановлювати на землі, а дозволити це робити тільки на дахах або фасадах. Адже, за інформацією міністра, вже 7,5 тис. домогосподарств встановили такі приватні СЕС загальною потужністю 160 МВт, і це «переросло у високорентабельний бізнес», за якого багато приватних СЕС в Україні зловживають своїми привілеями і заробляють за рахунок інших споживачів.

Проте голова Асоціації споживачів енергетики і комунальних послуг А. Герус вважає, що домашні приватні СЕС менш шкідливі та більш корисні для енергосистеми (середній розмір такої сонячної станції нині становить 21 кВт), вони сприяють енергоефективності та розвитку середнього класу – розмір інвестицій у такі проекти становить 15–20 тис. дол. Експерт відзначає, що пропонувані обмеження діятимуть на користь таких енергокомпаній як ДТЕК Р. Ахметова. На думку експерта, за цих обмежень українцям складніше буде самостійно виробляти електроенергію і доведеться «купувати дорого» в олігархів-власників енергокомпаній.

На жаль, нині в Україні немає чітко визначеного ліміту на максимальну потужність сонячних і вітрових електростанцій, що теж є проблемою, на думку фахівців. С. Павлюк, виконавчий директор асоціації «Енергоефективні міста України», зазначає: «Просування усіх великих проектів на сотні мегават, куди заходять іноземні інвестиції, обумовлено ситуацією надмірної окупності. Фактично, ми, замість того, аби підтримувати дрібну розподілену генерацію на рівні домогосподарств, підтримуємо проекти на сотні мегават, які потім складно буде компенсувати». Крім проблеми компенсації, говорить експерт, також не варто забувати, що розподілені малі вітрові та сонячні електростанції ефективніші за великі, адже погодні чинники, перед якими особливо уразливі «зелені» електростанції, не однакові в різних місцевостях (регіонах).

Прем'єр-міністр України В. Гройсман запевнив, що ринок електроенергії буде запущено вчасно і тарифи на електроенергію для населення не зростуть. За його словами, запуск ринку електроенергії з 1 липня не призведе до проблем з електропостачанням споживачів і ніяких відключень електроенергії в містах не буде. Також це зазначив і позаштатний радник міністра енергетики і вугільної промисловості С. Чех: «Електроенергія подаватиметься (надходитиме) споживачам вчасно і в усіх необхідних об'ємах. Передумов для технологічних розладів або обмеження в об'ємах подання електроенергії старт ринку не створить».

Звичайно, скорочення «зеленого» тарифу, а за фактом відміна дотаційної політики щодо цілком конкурентоздатної за станом на сьогодні поновлюваної енергетики, дасть змогу нашій державі спрямувати додаткові ресурси на розв'язання проблем інших галузей. Проте, вважають фахівці, відмовлятися від розвитку поновлюваних джерел сьогодні не раціонально і не вигідно, адже пізніше розвивати їх буде складніше, а традиційні види енергії ставатимуть все дорожчими. До того ж, на їхню думку, поки що не проведено відповідної роботи щодо підготовки до нового ринку. Тому, щоб запобігти різкому зростанню тарифів і кризовим явищам на ринку електроенергії, Президент України В. Зеленський ініціював перенесення запуску нової моделі ринку на один рік. Так, глава держави запропонував парламенту внести зміни до Закону України «Про ринок електричної енергії» та до Закону України «Про альтернативні джерела енергії» для відтермінування запровадження нового ринку електроенергії на рік, перенесення його з 1 липня 2019 р. на 1 липня 2020 р. і подав до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до Закону України «Про ринок електричної енергії» щодо нової дати впровадження ринку електроенергії та законопроект про внесення змін до ст. 9-1 Закону України «Про альтернативні джерела енергії».

Сьогодні екологічно чиста «зелена» енергетика поновлюваних джерел виглядає

як найбільш перспективний шлях розвитку і є інвестиційно привабливою. Але, на жаль, вона не стане панацеєю для української енергетичної галузі, яка вже зазнала болючих потрясінь, у зв'язку з початком українсько-російської війни і окупацією частини Донбасу – головного джерела енергоресурсів для традиційної теплової енергетики. Наразі український ринок електроенергії потребує лібералізації та впровадження реформ, які дадуть змогу йому стати органічною частиною загальної архітектури європейського енергоринку. Залишається сподіватися, що буде розроблено більш чітку стратегію держави щодо подолання існуючих криз та негараздів і в майбутньому «зелена енергетика» посяде чинне місце на оновленому конкурентному та справедливому

енергетичному ринку нашої держави (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=8449-%D0%B4-%D0%9F&skl=9); веб-сайт Kosatka.media (<https://kosatka.media/uk/category/vozobnovlyaemaya-energiya/news/rada-prinyala-zakon-o-smene-podderzhki-vie-s-zelenogotarifa-na-aukcioniychto-menyaetsya-i-chto-ob-etom-govoryat-v-seti>); веб-сайт Gordonua.com (<https://gordonua.com/news/politics/rada-prinyala-zakon-o-zelenyh-aukcionah-915484.html>); веб-сайт Eba.com.ua (<https://eba.com.ua/ukrayina-pryjnyala-zakonodavstvo-pro-auktsionny-dlya-vidnovlyuvanoyi-energiyi-tanovuj-ppa/>)).*

В. Пальчук, ст. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Децентралізація та розвиток міжнародного партнерства

У рамках проведення реформи з децентралізації влади Україна розвиває міжнародне партнерство з країнами Європейського Союзу та міжнародними донорськими організаціями. В Україні, як відомо, стартував другий етап децентралізації – чергові місцеві вибори у 2020 р. мають відбутися на новій територіальній основі. Для цього нам необхідно вирішити ряд важливих завдань – від підготовки необхідних законопроектів до їх прийняття та реалізації. Це означає, що потрібна щоденна злагоджена робота усіх сторін – уряду, парламенту, асоціацій органів місцевого самоврядування, донорської спільноти та міжнародних і вітчизняних експертів.

За словами В. Негоди, першого заступника міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ, існують важливі завдання, без вирішення яких подальше втілення реформи може опинитися під питанням. Зокрема, він наголосив на важливості прийняття законопроектів, які вносять засади адміністративно-територіального устрою України та встановлять суб'єкта, який матиме повноваження приймати рішення щодо

визначення територій територіальних громад сіл, селищ, міст.

«Є ряд інших законопроектів. Частина з них давно в парламенті очікують свого розгляду, частина на стадії їх схвалення урядом. Ще ряд проектів законів зараз розробляється. Але без визначення правових засад адмінтерустрою і повноважного суб'єкта, що визначатиме території громад сіл, селищ, міст, рухатися буде складно. Тим більше, що в цьому році двічі проходять загальнодержавні вибори – президентські (уже відбулися. – Прим. авт.), а потім парламентські. Для реформи це є турбулентною зоною, але пристебнімо ремені безпеки і рухаймося вперед», – зазначив В. Негода.

Представники міжнародної спільноти такі завдання назвали амбіційними. Водночас вони одноставно висловили готовність і надалі спільно втілювати децентралізацію в Україні та підтримали відповідний план дій. Вони також наголошують на необхідності продовження тісної співпраці з парламентом, від рішень якого залежить прийняття законів – основи реформи.

У процесі розроблення «децентралізаційних» пакетів законодавчих актів Україна плідно співпрацює з ЄС. Представники Ради Європи готові увійти до робочої групи з розроблення проектів законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації». Також, якщо народні депутати приймуть законопроект «Про засади адміністративно-територіального устрою України» (реєстр. № 8051) за основу, європейські експерти допомагатимуть готувати його до другого читання. Рада Європи готова ділитися європейським досвідом створення законодавчої бази, необхідної для розвитку та зміцнення місцевого самоврядування.

Польща активно демонструє зацікавленість у співпраці з Україною для реалізації важливих спільних проектів у рамках реформи. За словами Повноважного Посла Республіки Польща в Україні Б. Ціхоцькі, Польща послідовна в підтримці якісних перетворень в Україні, реалізації ключової реформи – реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Окрема увага приділяється реалізації Концепції розвитку гірських територій українських Карпат і Проекту «Підвищення конкурентоспроможності українських регіонів та розвиток українсько-польського економічного співробітництва». Місія Проекту полягає в підтримці України під час процесу розбудови самоврядної та демократичної держави. Важливим пунктом співпраці сторони називають втілення «Декларації про наміри щодо створення нової макрорегіональної стратегії ЄС для розвитку Карпатського регіону України, Польщі, Угорщини та Словаччини». Документ було підписано восени минулого року.

Робоча група працює над такими питаннями:

- синхронний розвиток прикордонної інфраструктури Польщі та України, зокрема розроблення Концепції просторового розвитку територій, розташованих уздовж державного кордону, а відтак і відповідної планувальної документації;

- розбудова Карпатського регіону, який може стати моделлю підтримки розвитку окремих територій;

- сприяння впровадженню політики регіонального розвитку та стимулювання економічного співробітництва між Республікою Польща та Україною в контексті реалізації завдань «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» та «Стратегії розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року».

Очікується, що такі кроки сприятимуть розвитку бізнесу, туризму, культури, залученню інвестиційних ресурсів.

Питаннями модернізації існуючих пунктів пропуску через державний кордон та можливості будівництва нових пунктів займається українсько-польська Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіонального співробітництва. Зокрема, рада розглядає плани реалізації проекту модернізації інфраструктури в пункті пропуску «Краківець – Корчова» та створення тимчасової інфраструктури в його рамках на період будівництва ділянки для оформлення легкового автотранспорту та автобусів на відрізку дороги М10/А4. Для української сторони важливо вирішити питання створення тимчасової ділянки дороги від точки стику доріг М10/А4 вздовж лінії кордону до діючої частини пункту пропуску (на українському боці кордону) для проїзду тільки легкового автотранспорту. За словами першого заступника міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України В. Негоди, підготовчі роботи зі створення тимчасової інфраструктури вже розпочато. «Бачимо необхідність розмежування легкового і вантажного напрямків в автомобільному пункті пропуску “Краківець – Корчова”. Рада рекомендує пришвидшити з української сторони виконання робіт, пов’язаних із влаштуванням ділянки для легкового автотранспорту та автобусів на відрізку дороги М10/А4. Такі ж рекомендації і щодо модернізації української частини пункту пропуску “Устилуг – Зосін”», – зазначив В. Негода.

Крім того, наголошує на необхідності пришвидшити початок будівництва пункту пропуску «Нижанковичі – Мальховичі» та завершити процес нормативного врегулювання запровадження в ньому пішохідного руху. За

словами заступника міністра внутрішніх справ та адміністрації Республіки Польща Р. Щенх, сторони докладають зусиль для будівництва нових пунктів пропуску «Лопушанка – Міхновець» та «Адамчуки – Збереже».

Також для обох сторін важливо співпрацювати в реалізації розвитку мережі залізничних сполучень через українсько-польський державний кордон та в найближчій перспективі започаткувати залізничне сполучення «Хирів – Загуж», «Ніжанковичі – Перемишль».

Міжурядова координаційна рада приділяє також увагу питанням транскордонного співробітництва, просторового планування, рятування та захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій, запобігання та протидії правопорушень під час перетинання українсько-польського кордону. Мова йде про виконання Програми транскордонного співробітництва «Польща – Білорусь – Україна 2014–2020». Досягнуті в попередні роки домовленості між Україною та Республікою Польща щодо підготовки проекту «Розроблення інтегрованої стратегії просторового розвитку території уздовж державного кордону України та Польщі» набирають конкретніших обрисів.

Першим етапом виконання робіт визначено розроблення «Концепції просторового розвитку територій, розташованих уздовж державного кордону України та Республіки Польща». Польська сторона взяла на себе зобов'язання щодо вирішення фінансових питань реалізації проекту «Концепції просторового розвитку території уздовж державного кордону України та Польщі».

З огляду на це, В. Негода нагадав, що тривалий час прикордонні райони України в переважній більшості занепадали. За часів СРСР їхній розвиток стримувала політика «залізної завіси» – у прикордонні не розмішувалися великі промислові підприємства, вигоди транзитного положення цих районів штучно стримувались. Це призводило до відпливу населення, тож прикордонний регіон перетворився на депресивний. Із часу відновлення незалежності України, за його словами, ситуація змінилася. Однак наразі відсутня цілеспрямована державна

політика щодо просторового планування прикордонних районів у поєднанні з просторовим розвитком Європейського Союзу. Вхідження Республіки Польща до ЄС створює нові виклики для подальшого розвитку прикордонних районів України – неконтрольована трудова міграція, ускладнення регулювання проблем транспортних потоків та ін.

Він наголосив, що розв'язання проблеми полягає в координації дій між Україною й Польщею на державному та регіональному рівнях через розроблення та схвалення інтегрованої «Стратегії просторового розвитку територій вздовж державного кордону України та Польщі». Україна вже приступила до підготовки проекту цього документа, який виконує Український державний науково-дослідний інститут проектування міст «Діпромiсто» ім. Ю. Білоконя.

Директор інституту «Діпромiсто» І. Шпилевський підкреслив, що серед інших названа Стратегія має запропонувати вирішення таких питань, як обґрунтування розміщення на території прикордонного регіону нових індустриальних парків, технопарків, логістичних центрів та ін. Документ також має обґрунтувати розвиток туризму та рекреації й визначити ключові заходи з охорони навколишнього середовища. Ключовим аспектом розвитку прикордонного регіону І. Шпилевський назвав формування його планувальної структури. В її основу буде покладено міжнародні транспортні коридори Критський № 3, Критський № 5, Балтійсько-Чорноморський, ViaCarpathia, меридіальний автомобільний коридор та транзитний залізничний з європейською колією з Польщі в Румунію.

За його словами, підготовці якісної Стратегії сприятиме розроблення спільної «Концепції просторового розвитку територій уздовж державного кордону України та Польщі». Він поінформував, що в найближчі два місяці у Львові планується засідання українсько-польської комісії з просторового планування й припустив, що саме тоді й відбудеться старт робіт з підготовки концепції.

Для України важливою є також співпраця з країнами Дунайського регіону. Зокрема, уряд

затвердив План заходів із виконання «Угоди про фінансування Дунайської транснаціональної програми». За словами міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України Г. Зубка, українська сторона очікує на реалізацію не менше 20 спільних із ЄС проектів, відібраних на конкурсній основі в рамках «Стратегії ЄС для Дунайського регіону». Це дасть змогу активно розвивати громади Закарпатської, Івано-Франківської, Чернівецької та Одеської областей.

За його словами, передбачається чотири напрями проектів:

1. Інноваційність та соціальна відповідальність.

2. Навколишнє середовище та культурна відповідальність.

3. Покращення інфраструктурних зв'язків та енергоефективність.

4. Ефективне урядування в Дунайському регіоні.

«Реалізація проектів зміцнить міжрегіональне та транскордонне співробітництво й партнерство в сферах розвитку транспортної інфраструктури, енергетики, підприємництва, комунікаційних мереж, культури, освіти, туризму, охорони здоров'я тощо», – зазначив Г. Зубко.

Як відомо, раніше Україна ратифікувала Угоду про фінансування Дунайської транснаціональної програми. Парламент прийняв відповідний Закон України № 0196. Це дало змогу отримати фінансування та здійснювати спільні з ЄС проекти в рамках «Стратегії ЄС для Дунайського регіону». «Угода про фінансування Дунайської транснаціональної програми» підписана Україною в грудні 2017 р. Програма є одним із фінансових інструментів Європейського Союзу з реалізації «Стратегії ЄС для Дунайського регіону», участь у якій відкриває українським партнерам можливість отримати фінансування в розмірі 5 млн євро та впроваджувати спільні проекти разом із партнерами з європейських країн Дунайського регіону.

Міжнародна співпраця також розвивається й на регіональному рівні. Зокрема, Радомишль Житомирської області та словенська Велене

підписали лист про наміри щодо співпраці. Дві громади домовилися розпочати співробітництво у сферах енергоефективності, розвитку відновлюваної енергетики та інших напрямках місцевого розвитку, які становлять взаємний інтерес. Для реалізації домовленостей громади здійснюватимуть обмін інформацією, яка може бути цікавою для сторін та сприятиме співпраці між муніципалітетами, визначатимуть потенційні проекти, які можуть бути реалізовані в рамках майбутньої співпраці та укладення Меморандуму про взаєморозуміння. Також громади сприятимуть поширенню інформації про спільні заходи та проекти.

«Це буде перший крок до співпраці та розвитку наших громад. Ми зацікавлені в запровадженні енергоефективних проектів і будемо переймати досвід муніципалітету Велене. Готові ділитись своїми напрацюваннями», – наголосив В. Тетерський, радомишльський міський голова.

Заступник голови муніципалітету П. Дермол, який підписав лист про наміри, переконаний, що співпраця з українськими громадами принесе місту нові проекти та розуміння України.

Підписання цього документа відбулося в рамках міжнародного навчального візиту, організованого проектом «Енергоефективність у громадах II», який впроваджується компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) та Програмою «U-LEAD з Європою».

Українські громади активно розвивають міжнародне співробітництво в рамках реалізації грантових програм. Історія партнерства Програми агентства США з міжнародного розвитку «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) та Теребовлянської ОТГ Тернопільської області, тривалістю у два роки, що продовжується і сьогодні, – яскравий приклад партнерства, в якому кожна із сторін чітко реалізовує заплановані цілі та завдання. «Три кити» такої співпраці: навчання, спільні заходи, проекти – ось основа взаємодії та швидких результатів.

Одне з важливих завдань, яке ставить Програма DOBRE спільно із своїми зарубіжними та місцевими партнерськими організаціями – запровадити та розвинути систему навчань для працівників органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рівнів, представників бізнесу та малого підприємництва, активних жителів та ініціативної молоді. Так, за два роки співпраці в Теробовлянській ОТГ проведено близько 20 навчально-тренінгових кампаній у сфері правової освіти, реалізації реформи децентралізації, сучасних інструментів залучення жителів до прийняття рішень, гендерного бюджетування та складання гендерно-орієнтованих програм, фінансової грамотності та формування прозорих бюджетів громади, вивчення антикорупційних механізмів тощо.

У перші місяці спільної роботи наголос було зроблено на розвиток та підтримку вже існуючих і допомогу при утворенні нових громадських організацій, які теж отримали шанс стати партнерами Міжнародної програми та бути активно долученими до процесів розвитку громади. Приміром, у Теробовлянській ОТГ активно запрацювала ГО «Спільнота активних мешканців» (ГО «САМ»). Спільно з представниками Західноукраїнського ресурсного центру ГО «САМ» за короткий період організували чотири інтеграційні зустрічі із жителями громади: у формі сімейного пікніка з написанням рецептів-ідей для ОТГ; прес-брифінгу з нагоди дня місцевого самоврядування; інтерв'ю з населенням у форматі «відкритого медіа-простору», а також цікаво проведений час із молоддю за настільною грою «Творець громади».

За інформаційно-технічної підтримки партнерів DOBRE на офіційному сайті Теробовлянської громади запрацювали дві додаткових платформи: система електронних петицій, а також платформа «Громадський бюджет». Саме завдяки громадському бюджету цього року буде реалізовано п'ять проектів-переможців, поданих мешканцями до участі в конкурсі, на загальну суму 300 тис. грн.

Експертна підтримка партнерів програми проявляється і в розробці стратегічного

плану розвитку громади, плану місцевого економічного розвитку, плану покращення послуг. Щодо останнього, то Теробовлянською громадою обрано сферу поводження з ТПВ (твердими побутовими відходами), створено експертну команду, яка наразі напрацьовує механізми покращення якості надання цих послуг та вже з квітня готується до впровадження відповідний проект з придбання контейнерів для сільських населених пунктів громади.

Серед інших можливостей, якими уже скористалися в Теробовлянській ОТГ, – навчання за межами своєї громади: академії лідерства, навчальні тури, тренінги для депутатів ОТГ, молодіжні хакатони, конференції, форуми та багато іншого. Усі ці заходи сприяють комунікації між громадами та створенню єдиного простору реформи децентралізації з чіткими проблемами та різнобічними практиками їх вирішення.

За підтримки Програми DOBRE втілено ряд цікавих проектів та задумів. Наприклад, відкрите анкетування серед мешканців на тему задоволеності послугами, що надаються в громаді (за інформаційної та ресурсної підтримки Фондації підтримки розвитку місцевої демократії [Республіка Польща]). Висновки лягли в основу аналітичної записки, що стала підставою наступних стратегічних документів з розвитку громади.

Організовано та проведено серію молодіжних таборів у селах громади за участю депутатів Молодіжної ради. Мета заходів – урізноманітнити дозвілля сільської молоді та залучити найактивніших до волонтерського корпусу Молодіжної ради. Розроблено та виготовлено ряд рекламної друкованої продукції: туристичні карти громади, інфографічні брошури, різноманітну маркувальну продукцію, футболки.

У вересні минулого року проведено перший туристичний воркшоп на базі громади. Підсумком заходу стало підписання меморандуму про утворення, єдиного, поки що у громаді, туристичного кластеру.

Спільно реалізовані проекти, спільний ресурс – спільна відповідальність за сталість

та результативність втіленої ідеї – саме за такою формулою відбувається робота Теробовлянської громади та фахівців із DOBRE у сфері проектної діяльності. За такий короткий час втілено сім та в розробці ще два проекти в сфері стратегічного планування та місцевого економічного розвитку.

Перший «Молодіжний проект» втілено в рамках «швидких грантів». Він передбачав розбудову вело-інфраструктури міського парку Теробовлі та придбання двадцяти велосипедів із комплектами захисного спорядження для навчання та залучення молоді до велоспорту. Сьогодні Теробовлянський туристично-інформаційний центр використовує цей ресурс для популяризації велоеккурсій. Ними уже напрацьована мережа веломаршрутів, проводиться маркування та створення онлайн-карт для любителів велосипедних мандрівок. Сума проекту становить 346 749 грн.

Ще один проект – відкриття сучасної комп'ютерної школи на базі приміщень колишньої станції юних техніків. Усі ремонтні роботи, встановлення нової системи опалення та придбання меблів, реалізовано коштом громади. Сучасне технічне оснащення (ноутбуки, планшети, мультимедійний комплект тощо) виконано за кошти партнера – Програми DOBRE. Вартість такого проекту – 544 612 тис. грн.

Проект року – це «Переформатування Теробовлянського музею-майстерні через влаштування сучасних експозицій, творчих майстерень, мистецько-туристичного майданчика в дворі музею». Проект тривалістю у два роки наразі перебуває в процесі втілення. Його вартість – 2 млн 2 тис. 235 грн. Відкриття оновленого музею-майстерні очікується наприкінці поточного року.

З ініціативи Програми DOBRE в 2017 р. одним із перших було реалізовано проект по облаштування приміщень для зібрань жителів громади, відкрився ще один модернізований зал засідань Теробовлянської ОТГ на базі приміщення старостату села Могильниця. Загальна вартість проекту – 328 тис. грн (219 тис. грн – кошти Програми, 288 тис. грн – кошти з міського бюджету).

Проект промо-відео про Теробовлянську об'єднану територіальну громаду втілений спільними зусиллями Українського кризового медіа-центру та продакшн студією DocNoteFilms у рамках проекту Програми DOBRE. Відео активно набуває переглядів у соціальних мережах та ютуб-каналах, його транслюють центральні телеканали України, а віднедавна його можна побачити й у потягах «Інтерсіті».

Два міні-проекти у 2018 р. реалізовано з ініціативи ГО «САМ» та Теробовлянського музею-майстерні: придбання мобільного сценічного майданчику для проведення заходів на відкритому просторі в селах громади та створення настільної пізнавально-розвивальної гри «Творець громади» за принципом всесвітньо відомої гри «Монополія», аналогів якої поки що немає в Україні. Програмою DOBRE на ці проекти виділено 130 та 22 тис. грн відповідно.

На стадії втілення ще кілька важливих спільних проектів, зокрема Проект «Удосконалення надання послуг поводження з твердими побутовими відходами на території Теробовлянської ОТГ (придбання контейнерів)» – на суму близько 3 млн грн.

Крім грантової Програми DOBRE з українськими ОТГ, працюють також CANactions School, WNISEF та інші міжнародні грантові організації. CANactions School та WNISEF приймають заявки на участь ОТГ у різних конкурсах. Останній конкурс стосувався малих грантів DREA Mactions 3.0. Конкурс є відкритим та направлений на підтримку проектів перетворень територій об'єднаних територіальних громад (ОТГ). Конкурсна заявка повинна відповідати одній із шести тем: місцева екологія; місцева економіка; партисипація; культурна спадщина; урбаністика; місцева інфраструктура.

Участь у конкурсі можуть брати зареєстровані на території об'єднаних територіальних громад України: юридичні особи (у тому числі ФОП); громадські організації; комунальні підприємства.

Конкурс передбачає надання грантів у розмірі до 100 тис. грн кожному з п'яти переможців. Обов'язковою умовою формування бюджету

конкурсної заявки є співфінансування, яке повинно становити щонайменше 30 % від загального бюджету. Розмір грантової заявки розраховується за формулою: загальний бюджет – співфінансування. Джерело співфінансування значення не має.

Переможці отримують:

- фінансування в межах визначеного бюджету;
- консультативну підтримку міжнародних кваліфікованих менторів-наставників, обраних відповідно до специфіки кожного проекту-переможця індивідуально;
- висвітлення проекту на всіх етапах реалізації організаторами та медіа-партнерами організаторів;
- можливість проведення публічних заходів для обміну досвідом реалізації проектів за підтримки організаторів;

– розширення персональної мережі професійних контактів.

Презентація результатів конкурсу відбудеться в листопаді 2019 р.

Таким чином, у рамках проведення реформи з децентралізації влади Україна розвиває міжнародне партнерство як на загальнодержавному рівні, так і на регіональному – між українськими громадами та громадами країн ЄС (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: веб-сайт «Урядовий портал» (<https://www.kmu.gov.ua/ua>); веб-сайт Міністерства регіонального розвитку України (<http://www.minregion.gov.ua>); веб-сайт Житомирського центру розвитку місцевого самоврядування (<http://lgdc.org.ua/branch/6>); веб-сайт Тернопільської обласної ради (<http://te-rada.org>); веб-сайт DREAMactions 3.0. (<http://dreamactions.info>).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства

Податки та збори

Податок на додану вартість

ПК ДФС від 22.05.2019

№ 2292/6/99-99-15-03-02-15/ПК

Якщо нежитлова будівля належить співвласникам на умовах спільної часткової власності та умови постачання комунальних послуг не передбачають їх поділу між співвласниками, й при цьому між співвласниками нежитлової будівлі відсутні договірні відносини щодо взаємного постачання послуг, до складу вартості яких могла бути включена вартість комунальних послуг, сплата одним з співвласників вартості комунальних послуг та отримання ним від іншого співвласника компенсації частини вартості таких послуг у процентному відношенні залежно від кількості спожитих таким іншим співвласником за місяць комунальних послуг, не може розцінюватись як операція з постачання послуг для цілей оподаткування ПДВ.

ПК ДФС від 30.05.2019

№ 2481/6/99-99-15-03-02-15/ПК

При списанні ТМЦ, які повністю було знищено під час пожежі, платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання з ПДВ за правилами, встановленими п. 198.5 ст. 198 ПКУ, оскільки на зазначену категорію активів не поширюються норми пункту 189.9 ст. 189 ПКУ.

Податок на прибуток

ПК ДФС № 2638 від 10.06.2019

Ліквідаційна вартість об'єкта основних засобів та необоротних активів визначається як попередньо оцінена сума, яку суб'єкт господарювання отримав би на поточний час від вибуття активу після вирахування усіх попередньо оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває у стані, очікуваному по закінченню строку його корисної експлуатації. У свою чергу, при визначенні вартості ОЗ, що амортизуються,

у тому числі, і у податковому обліку, платник податку повинен вирахувати ліквідаційну вартість об'єкта ОЗ, визначену відповідно до правил бухгалтерського обліку.

Трансферне ціноутворення

Постанова ВС від 28.05.2019
у справі № 803/1779/16

Верховний Суд, відхиляючи касаційну скаргу платника податків, вказав, що: – для платника податків, річний дохід якого від будь-якої діяльності, визначений за правилами бухгалтерського обліку, в цілому за 2015 рік перевищує 50 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків), контрольованими операціями згідно з пп. 39.2.1.2 пп. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 ПК будуть визнаватись виключно господарські операції, здійснені з нерезидентом в період, коли відповідна держава (територія) була включена до переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України, і за умови, що обсяг таких операцій перевищує 5 мільйонів гривень (за вирахуванням непрямих податків); – операції з контрагентом, зареєстрованим у державі (на території), включеній до зазначеного переліку, визнаються контрольованими з дати включення держави (території) до такого переліку, а інформація про контрольовані операції має бути відображена у звіті про контрольовані операції. При цьому, посилення платника податків на виключення з 16 вересня 2015 року Швейцарської Конфедерації з Переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим пп. 39.2.1.2 пп. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 Кодексу, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 977-р, не є підставою для звільнення платника податку від обов'язку подати звіт про контрольовані операції за звітний 2015 рік, оскільки такий обов'язок виник у платника податку у зв'язку зі вчиненням у 2015 році зазначених контрольованих операцій, які не перестають такими вважатися з настанням вказаної обставини (зміни в законодавстві, яке регулює спірні правовідносини, що мали місце протягом звітного 2015 року, зокрема виключення Швейцарської Конфедерації з переліку у вересні 2015 року), і такий обов'язок мав бути виконаний за закінченням звітного 2015 року.

Державне регулювання

Перевірки, контроль, штрафи

План-графік перевірок на 2019
на офіційному веб-сайті ДФС від 12.06.2019
Оновлено план-графік проведення документальних планових перевірок платників податків на 2019 рік. Контролери проведуть на 36 перевірок більше ніж планували у травні.

Постанова КМУ №465

Від 05.06.2019

Затверджено критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження госп. діяльності у сфері виробництва лікарських засобів, оптової та роздрібною торгівлі лікарськими засобами, імпорту лікарських засобів (крім активних фармацевтичних інгредієнтів) та у сфері контролю якості лікарських засобів. Визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державною службою України з лікарських засобів та контролю за наркотиками.

Постанова КМУ №466

від 05.06.2019

Внесено зміни до Порядку проведення перевірок підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, що використовують найману працю. Відтепер планові та позапланові перевірки проводяться Держпраці та її територіальними органами, а предметом перевірок є: 1) реєстрація с/г у відділеннях Фонду соціального захисту інвалідів; 2) подання с/г до відділень Фонду звіту про зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; 3) виконання с/г нормативу робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю.

Об'єкти правовідносин

Нерухомість

Постанова Кабміну

від 05.06.2019 №482

Уряд затвердив Порядок здійснення перерахунку вартості послуги з управління багатоквартирним будинком за період її ненадання, надання невідповідної якості. Це дозволить мешканцям багатоквартирних

будинків сплачувати лише за фактично спожиті послуги, дає право зменшити рахунки у разі надання неякісної послуги або її ненадання.

Земля

Постанова КМУ
від 05.06.2019 № 477

Передбачається введення в низці нормативно-правових актів уряду нового понятійного апарату, запровадженого Законом України «Про електронні довірчі послуги», зокрема поняття «кваліфікований електронний підпис». Крім того, внесено зміни до Порядку ведення Державного земельного кадастру (ДЗК) в частині запровадження механізму внесення відомостей (змін до них) до ДЗК про масиви земель сільгоспризначення, користування такими відомостями. Також постановою удосконалено механізм надання адміністративної послуги з видачі витягу з технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки в електронному вигляді, що зменшить витрати часу осіб на отримання відповідної адміністративної послуги, сприятиме спрощенню процедури її надання.

Рішення КСУ
від 05.06.2019 № 3-р(І)/2019

Конституційний Суд України визнав неконституційною норму, згідно з якою нараховані та сплачені за період проведення АТО суми плати за землю за земельні ділянки, розташовані на тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення, та/або території проведення АТО, не підлягають поверненню на поточний рахунок платника податку, не спрямовуються на погашення грошового зобов'язання (податкового боргу) з інших податків, зборів, не повертаються у готівковій формі за чеком у разі відсутності у платника податків рахунка в банку. Рішення є обов'язковим, остаточним та таким, що не може бути оскаржене. А практичним наслідком ухвалення вказаного рішення для платників плати за землю є те, що з 05.06.2019 втратила чинність згадувана вище

заборона на повернення помилково/надміру сплаченої плати за землю. Тож наразі платники можуть ініціювати та отримати повернення таких сум у будь-який передбачений вище спосіб за земельні ділянки, розташовані на території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження.

Повідомлення ГУ ДФС у м. Києві
від 07.06.2019

У разі виникнення питань щодо нарахованих сум з плати за землю з фізичних осіб, платники податку мають право звернутися з письмовою заявою до контролюючого органу за місцем знаходження земельної ділянки для проведення звірки даних. При виявленні розбіжностей між даними контролюючих органів та даними, підтвердженими платником податку на підставі оригіналів відповідних документів, контролюючий орган за місцем знаходження земельної ділянки проводить протягом десяти робочих днів перерахунок суми податку і надсилає (вручає) йому нове ППР. Попереднє ППР вважається скасованим (відкликаним).

Праця

Постанова ВП ВС від 05.06.2019
у справі №754/15544/17-ц

Оскільки публічна служба є різновидом трудової діяльності, відносини публічної служби як окремих різновид трудових відносин існують на стику двох галузей права – трудового та адміністративного, то правовідносини, пов'язані з прийняттям на публічну службу, її проходженням та припиненням, регламентуються нормами як трудового, так і адміністративного законодавства, а спори, які виникають з таких правовідносин, підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Постанова ВС від 10.06.2019
у справі №360/684/17

«Власник є таким, що належно виконав вимоги частини другої статті 40, частини третьої статті 49-2 КЗпП України щодо працевлаштування працівника, якщо запропонував йому наявну

на підприємстві роботу, тобто вакантну посаду чи роботу за відповідною професією чи спеціальністю, чи іншу вакантну роботу, яку працівник може виконувати з урахуванням його освіти, кваліфікації, досвіду тощо. Роботодавець

зобов'язаний запропонувати всі вакансії, що відповідають зазначеним вимогам, які існують на цьому підприємстві, незалежно від того, в якому структурному підрозділі працівник, який вивільнюється, працював».

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: В. Липкан, доктор юридических наук

Право на самостійне пенсійне накопичення

В Україні тривають спроби наближення до здійснення пенсійної реформи.

Причому, тривалий час у нас відбувається саме імітація процесу реформування. На практиці ж, люди дедалі більше зубожіють, а механізми наповнення державного бюджету лишаються переважно в площині ускладнення та обтяження податкових тягарів для тих, хто і так справно і вчасно сплачує податки.

На жаль доводиться констатувати, що поки реформа відбувається лише заради реформи, а не для того, щоб удосконалити суспільні відносини та створити найбільш сприятливі умови для реалізації громадянами своїх прав щодо диверсифікації джерел формування пенсійних накопичень. Адже прискіпливий фаховий аналіз даної «реформи» уможливило констатувати про відсутність науково-обґрунтованої методології, стратегії, підходів до визначення прогнозно-індикативних показників, якісних перетворень та результатів від впровадження даної реформи у стратегічній перспективі.

Дефіцит пенсійного фонду перевищує 150 млрд. грн. На думку фахівців, і на мою особисту думку, сьогодні відсутні чітко виражені та сформовані умови для реалізації даної реформи в анонсованому форматі. Відтак, збереження ставлення нової влади як до даного питання, так і до формування альтернативних механізмів щодо його вирішення призведе до поглиблення кризи на унеможливлення

формування у стратегічній перспективі середнього класу. Невирішення питання щодо альтернативних пенсійних накопичень унеможливить становлення заможної та процвітаючої української нації.

Здебільшого буд-які політичні заяви щодо підвищення пенсій, які знову лунатимуть під час виборів до Верховної Ради України – є популістськими, і через брак юридичних механізмів притягнення до юридичної відповідальності за обіцянку політиками заздалегідь невиконуваних та невіршуваних завдань, будуть і надалі лунати зі ЗМІ.

Утім національні інтереси в пенсійній сфері – лишатимуться без реальних та дієвих механізмів реалізації. Проблему також ускладнюють наступні чинники:

- 1) фінансова безграмотність населення,
- 2) патерналістські настрої щодо формування пенсії,
- 3) відсутність реальної здатності та знань щодо стратегічного та фінансового мислення,
- 4) споживацьке ставлення до життя,
- 5) відсутність знань щодо планування власного благополуччя та заможності.

Нині більшість людей, доживаючи до пенсійного віку стикаються зі значним зниженням власного рівня життя через неможливість залишення на звичному рівні можливостей щодо задоволення власних потреб.

Отже де-факто, проблема дуже кричуща і нагальна для свого вирішення, причому абсолютно для кожної людини і для держави в цілому. Однак на офіційному рівні, здебільшого

* Збережено стиль і граматику оригіналу

обмеження відбувається в рамках чергових дискусій щодо рівня надбавок і збільшення трудового стажу. Саме це і формує усі підстави для маніпуляцій політиками різного штибу щодо наявних у них «ефективних» та навіть просто «магічних» механізмів її розв'язання.

Певні зрушення на законодавчому рівні відбуваються. Так, Верховна Рада України прийняла Закон Україна «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій». Особливістю даного проекту є те, що в ньому: визначено прожитковий мінімум, а також етапи його підвищення; гарантії для інвалідів дитинства, дітей-інвалідів, пенсіонерів, які не мають повного стажу, і осіб, які не мають права на пенсію; задекларовано про уведення нового механізму підвищення пенсій – осучаснення, який звужено до кількісних показників по тих чи інших таргетованих аудиторій, здебільшого соціально незахищених; уведено індексацію пенсій.

Окрім цього існує законопроект №6677 «Про загальнообов'язкову державну накопичувальну систему», який навіть не пройшов перше читання в профільному комітеті, незважаючи на те, що його передали 2 березня 2018 року. Тим не менш, по суті цього законопроекту відзначаю: через неврахування національних інтересів, відсутність стратегічного бачення розвитку України, маніпуляцію оперативними потребами вирішення окремих фрагментарних завдань політичною групою, яка керує державою на тому чи іншому етапі розвитку, а також незалучення фахівців із провідних лайфхових страхових компаній (Метлайф, Княжа, РЗУ Україна, Уніка, ТАС тощо) та страхових брокерів (наприклад: лідера серед страхових брокерів: Старлайф) – даний законопроект за своєю суттю не має потенції для реалізації права громадянина на самостійне пенсійне накопичення.

Певним чином дана думка озвучена і міністром соціальної політики А.Ревою, який зауважив, що загальнообов'язкова накопичувальна пенсійна система повинна бути недержавною, а внески до неї мають платити працівники, а не роботодавці».

Зберігаючи логіку: критикуючи – пропонуй, подаю свої конкретні пропозиції:

1. Створити правові механізми для реалізації громадянами України свого права на самостійне пенсійне накопичення.

2. Науково розробити концепцію права на самостійне пенсійне накопичення.

3. Передбачити альтернативні, окрім державних, види пенсійного накопичення, а також чітко розробити методику ліцензування тих чи інших фінансових установ, які займатимуться управлінням коштами недержавних пенсійних фондів.

4. Удосконалити методику правового моніторингу діяльності лайфхових накопичувальних компаній, в тому числі й міжнародних.

5. Розробити ефективно законодавство, яке відповідатиме національним інтересам у пенсійній сфері та законодавчо врегулювати питання щодо обов'язкового накопичувального страхування. Причому одразу ж я наголошу: саме тут має йтися не про державну накопичувальну систему, а саме про обов'язкове накопичувальне страхування. А в які вже саме компанії, фонди або інші фінансові установи захоче вкладати громадянин України – то є його власним правом – правом вибору, правом вільної людини – природним правом українця. 6. Визначити критерії ліцензування лайфхових страхових компаній на фінансовому ринку України, які в стратегічній перспективі сформуєть засади для будови заможного суспільства і процвітаючої нації.

7. Розробити Стратегію накопичувального пенсійного страхування, затвердивши Указом Президента України, як дороговказ до будови в Україні заможного і процвітаючого суспільства щастя.

Реалізація даних завдань сформує умови для:

- формування середнього класу,
- сталого розвитку процвітаючої держави,
- повного розкриття потенціалу особи і держави як гармонійної системи
- зменшення впливу невігідних зовнішніх запозичень на фінансовому ринку.

Це і є суттю мого бачення пенсійної реформи: шлях до фінансової свободи окремої людини лежить через реалізацію нею свого

права на самостійне пенсійне накопичення. Через фінансову свободу окремої людини – до фінансової незалежності держави (*HYPERLINK «https://censor.net.ua/blogs/3132448/pravo_na_samostyine_pensyine_nakopichennya» https://censor.net.ua/blogs/3132448/pravo_na_samostyine_pensyine_nakopichennya»). – 2019. – 14.06).*

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: С. Топалова, політолог, кандидат політичних наук

Новий санітарний регламент: а про слона забули, чи просто не помітили

Міністерство охорони здоров'я України розробило та подало на громадське обговорення Проект нового санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти. Один із головних меседжів, яким супроводжується презентація Проекту на сайті МОН – обмеження тривалості виконання домашніх завдань. Чи вирішує відповідна рекомендація проблему перевантаження школярів? Чи взагалі розглядає МОН перевантаження як проблему шкільної освіти? Відповідь на ці питання шукаємо у Розділі 5 «Забезпечення освітнього процесу».

У вимогах до організації навчального процесу зазначається, що тривалість навчального тижня, дня, занять, відпочинку між ними встановлюється закладом освіти. Ось тут виникає запитання: на які граничні норми навантаження має орієнтуватись навчальний заклад? Для дорослих, наприклад, встановлений 8-годинний робочий день та 40-годинний робочий тиждень. Роботодавці не можуть наймати неповнолітніх на повний робочий день. Тож санітарний регламент має або посилатися на нормативні документи, які встановлюють норми навантаження на дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку, або безпосередньо ці норми визначати. Однак нічого подібного у Проекті не знаходимо. В той же час маємо реальні свідчення, що вказують на необхідність нормативної регламентації.

Большинство українських родителів виступають за введення програмування в

школьну програму, – соціопрос Інститута Горшенина

Для наочності проілюструємо на прикладі. Відкриваємо розклад занять трьох харківських шкіл, вибраних методом випадкової вибірки. Дивимось розклад 10-х класів. Три дні на тиждень учні мають по 8 уроків, 2 дні – по 7 (без врахування факультативів). Маємо: 38 годин на тиждень учні працюють у школі. 10-15-хвилинні перерви у середній та старшій школі здебільшого витрачаються на переходи у кабінети та підготовку до наступного уроку. Тому урок з перервою, що становить астрономічну годину, є фактично робочим часом. Але ж є ще домашні завдання. У пункті 5 цього розділу рекомендується виконання домашніх завдань протягом 1,5 год. на день. Тож за тиждень набігає ще 6,6 год., якщо, звичайно, виконання домашніх завдань вважати навчальним навантаженням. В сумі виходить 45 годин. При цьому припускаємо, що на кожен урок вчителі дійсно задаватимуть завдання, яке середній старшокласник зможе виконати за 20 хвилин. Як показує досвід, припущення досить умовне. Та й перевірити дотримання рекомендації вкрай складно.

У пункті 3 даються достатньо детальні рекомендації щодо тривалості та черговості перерв для учнів 1-4 та 5-12 класів. З одного боку, вони виглядають логічно, враховують вікові особливості. Хоча із встановленою максимальною кількістю уроків рекомендації були б цілісними і ще більш логічними. Бо поряд із детальною регламентацією перерв відсутність максимально допустимих норм навантаження виглядає, як мінімум, дивно. Крім того, є одна «дрібниця», яка значно ускладнить практичне виконання рекомендацій щодо перерв. В дуже небагатьох школах є технічна можливість організувати заняття за різним розкладом дзвінків у початковій та середній і старшій школі. Цілком ймовірно, що у відповідь на питання про практичну реалізацію рекомендацій можемо почути від розробників Проекту щось на зразок анекдотичного: «ми не тактики, а стратеги». В такому випадку можна порекомендувати МОЗ звернутися до МОН із клопотанням про виділення коштів

для необхідного технічного переоснащення/перебудови шкіл.

Загальне враження від змісту Розділу 5 Проекту приблизно таке: А про слона забули? Чи просто його не помітили? Адже ключова проблема – перевантаженість школярів, залишилася поза увагою МОЗ. На які нормативи мають орієнтуватися навчальні заклади, встановлюючи тривалість навчального дня і тижня? До яких норм мають апелювати батьки для приведення навчального навантаження дітей у відповідність до вікових фізіологічних особливостей? Відповіді на ці запитання Проект не дає. Тож з цього витікає рекомендація: чітко визначити у Санітарному регламенті максимально допустимі норми тривалості робочого дня і тижня окремо для кожного класу. Також виглядає доцільним, з урахуванням вже наданих рекомендацій, вказати максимальну кількість уроків на тиждень для кожного класу ([HYPERLINK «https://lb.ua/blog/svetlana_topalova/429525_noviy_sanitarniy_reglament_pro.html»](https://lb.ua/blog/svetlana_topalova/429525_noviy_sanitarniy_reglament_pro.html) https://lb.ua/blog/svetlana_topalova/429525_noviy_sanitarniy_reglament_pro.html). – 2019. – 13.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: В. Івченко, народний депутат України

Великі труднощі малих міст

Реформа децентралізації, розрекламована владою як «найефективніша та найуспішніша», задумувалась, як передача від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. Так, децентралізація – це шалені можливості для регіонів. Але ця реформа не закінчена. І влада не тільки не сприяла об'єднанню громад, а навпаки, саботувала та гальмувала подальше її впровадження.

Не можна скидати з рахунків її явні успіхи, але більшість напрямків є критично законодавчо неврегульованими.

Експерти зазначають, що якнайшвидшого вирішення вимагають питання:

1. Податки. Вважаю, що адмініструвати місцеві податки мають органи місцевого самоврядування. Також вони повинні самостійно приймати рішення про виділення коштів на ремонт та утримання доріг в адміністративних межах громад. Необхідно унормувати питання можливості акумулювання власних надходжень на депозитах. Також гостро стоїть питання недоотримання коштів місцевих бюджетів за користування земельними ділянками.

Розрекламована «фінансова децентралізація» насправді підвищила фінансову спроможність на місцях тільки на папері. Натомість, тягар зобов'язань виріс дуже сильно. Навіть Мінрегіон був змушений визнати, що чверть об'єднаних територіальних громад, формально визнаних такими, що відбулися, в дійсності не справляються з узятими на себе зобов'язаннями.

На мій погляд, децентралізація у виконанні влади звелася взагалі до того, що більшу частину грошей, які заробляють міста, держава вилучає в них і повертає лише крихти у вигляді субсидій і субвенцій.

Весь цей період малі міста вимушені просити у району кошти на утримання закладів охорони здоров'я, соціальної інфраструктури та закладів культури та мистецтва. Це не тільки не дозволяє їм розвиватись, але й значно ускладнило їх утримання. Чому так сталося? Малі міста суттєво втратили в доходах із вилученням ПДФО, а також не забезпечені іншими доходами для їх утримання

Фінансування медичної субвенції знизилось з 59,4 млрд гривень 2018 до 55,5 млрд гривень у 2019. А на цей рік ще й заплановано урізання на 1,6 млрд гривень додаткової дотації на здійснення переданих з держбюджету витрат на утримання установ освіти та медицини. У той же час, тарифи на газ та інші комунальні послуги для бюджетних установ, як і витрати на оплату праці, в 2019 році продовжать зростати.

2. Житлово-комунальне господарство. Сьогодні відсутнє нормативне врегулювання земельного питання та оформлення земельних ділянок під багатоквартирними будинками. Жодної роз'яснювальної роботи по реформі ЖКГ не проводиться. Критичною також є ситуація з утилізацією твердих побутових відходів.

3. Освіта та медицина. Низька оплата праці спеціалістів призводить до кадрового голоду в цих галузях. Малим містам не вистачає ресурсів на якісні та доступні медичні, освітні та адміністративні послуги для місцевих жителів. Про які додаткові можливості для місцевого розвитку може йти мова, коли реформа децентралізації супроводжується «оптимізацією» шкіл і лікарень?

4. Земля. Питання щодо виділення земельних ділянок учасникам АТО до сьогодні біль для місцевого самоврядування!

Процес передачі землі сільськогосподарського призначення поза межами населеного пункту у комунальну власність ОТГ стартував у лютому 2018 за розпорядженням уряду. Але і досі жодним чином цей процес на законодавчому рівні не закріплений. Тому земля фактично знаходиться під контролем Держгеокадастру, з іншого боку державні органи на місцях маніпулюють своїми повноваженнями. Не вирішені і питання процесу передачі, статусу, меж оподаткування, можливостей для використання тощо. Тому ще не скоро ОТГ отримають землю у власність.

Це, так би мовити, «вершинка айсбергу» проблем, про які говорять в малих містах України.

Коли розпочинався процес децентралізації уряд знехтував питаннями роз'яснення щодо користі цієї реформи для людей, і що потрібно робити аби стати успішними громадами. Програми для зменшення податкового навантаження на бізнес існують лише на папері. Парламент взагалі з вересня минулого року не розглядав жодного законопроекту щодо органів місцевого самоврядування. Не продовжено процедуру розгляду змін до Конституції щодо децентралізації. А після виборів потрібно буде розпочинати все з нуля. Роботи дуже багато. Але спочатку необхідно провести глибоке дослідження стану справ в малих містах та об'єднаних громадах, зробити розподіл фінансів на місцях справедливим і разом з тим зберегти і розвинути соціально важливі інфраструктурні об'єкти. І, звісно, потрібно вести постійний діалог як з профільними асоціаціями, так з мерами малих

міст. Адже саме вони досконально розуміють проблеми та можуть підказати шляхи їх вирішення (*HYPERLINK "https://lb.ua/blog/vadym_ivchenko/429579_veliki_trudnoshchi_malih_mist.html" https://lb.ua/blog/vadym_ivchenko/429579_veliki_trudnoshchi_malih_mist.html*). – 2019. – 14.06).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Катерина Коба, координатор ініціативи «Громадська взаємодія»

Освіта для переселенців: чимало питань досі невирішені

Держава на рівні президента оголосила, що буде боротися зокрема за «розуми» населення тимчасово окупованих територій, тобто йдеться про мешканців Криму та окупованих Донецької і Луганської областей. І чи не найперше завдання у цьому напрямку – освіта для нового покоління українців, чия мала батьківщина вимушено опинилася поза контролем України. Цього року вже вшосте чимало молодих українців та українок з окупованих територій шукають можливості здобути вищу освіту – і не в контрольованих окупантами вишах.

Міністерство освіти і науки України ще в 2015 році запустило спрощену процедуру вступу для таких абітурієнтів. Уже четверта вступна кампанія дає змогу вчорашнім школярам з Криму та неконтрольованої частини Донбасу вступати до ВНЗ чи професійно-технічних навчальних закладів без складання ЗНО. Не потрібно навіть мати паспорт чи шкільний атестат, а тривалість самої кампанії – подовжена. Для проходження спрощеної процедури випускники мають звертатися до спеціально створених освітніх центрів «Донбас-Україна» та «Крим-Україна».

Утім, суха статистика вказує на два важливі факти. З одного боку, «популярність» створеної Міносвіти спрощеної системи поволи зростає. Так, торік через освітній центр «Донбас-Україна» вступили 1522 особи. У 2017-му таких було 1346, 2016-го – 855 абітурієнтів. Це означає, що дедалі більше дітей з тимчасово окупованих територій використовують законну

можливість отримати місце в українському вищому навчальному закладі. Утім, якщо подивитися на загальну кількість абітурієнтів торік – більше 160 тисяч, зрозуміло, що випускників – внутрішньо переміщених осіб мало б бути набагато більше.

У Міністерстві освіти й науки пояснюють цю ситуацію тим, що окремої статистики щодо вступу кримчан чи мешканців окупованого Донбасу не ведуть – «зміркувань безпеки». Утім, чи завершується підтримка держави спрощеним вступом переселенців до вищих навчальних закладів?

Пільги для студентів-переселенців

Кабмін своєю постановою від 23 листопада 2016 року «Про надання державної цільової підтримки деяким категоріям громадян для здобуття професійно-технічної та вищої освіти» надав дітям, які зареєстровані як внутрішні переміщені особи, наступні бонуси:

- повна оплата за навчання за рахунок бюджетних коштів у разі зарахування на «бюджетне місце»;

- отримання в установленому законами порядку пільгових довгострокових кредитів – для навчання «на контракті»;

- безкоштовні підручники;

- безоплатний доступ до інтернету;

- для учнів професійно-технічних навчальних закладів – безоплатне проживання в гуртожитках; для студентів вищих навчальних закладів – гуртожиток за пільговою ціною, якщо він чи вона не отримують щомісячну адресну допомогу для переселенців.

Детальніше про процедуру вступу дітей з непідконтрольних територій розповідається на сайті Міністерства з питань тимчасово окупованих територій.

Чи справді все добре?

Варто зазначити, що доступ до освіти – одна зі сфер життя, які викликають найменше нарікань серед внутрішньо переміщених осіб. Утім, від анексії Криму та початку конфлікту на Донбасі вже пройшло більше п'яти років – а отже, ті одинадцятикласники, які випустилися у нещасливий для країни 2014-й рік уже закінчили або закінчують вищу освіту. І, відповідно, постає питання – а що робити далі? І тут вчорашні студенти наражаються

на проблему, яка викликає найбільше критики серед переселенців, а саме працевлаштування. За даними Міжнародної організації праці, лише половина внутрішньо переміщених осіб називає доступ до ринку праці задовільним.

Крім того, серед безробітних ВПО – достатньо велика кількість осіб саме з вищою освітою. Це говорить, зокрема, і про загострення низки проблем, притаманних українській вищій школі та відповідних кар'єрних перспектив. А саме, відрив професійної підготовки випускників ВНЗ від реальних потреб ринку, непідготовленість студентів до жорсткої конкуренції на ринку праці та нерозвиненість напрочуд важливих сьогодні soft skills – різноманітних «нефахових» навичок, які допомагають будувати кар'єру, як-от: ведення переговорів, уміння усної та письмової комунікації, уміння постійно вчитися, працювати в команді, тощо.

Розвиток таких навичок – це важлива складова і соціальної інтеграції, дуже необхідної для осіб, які вимушено позбавлені домівок та фактично вирвані зі звичного соціального оточення. На відміну від «звичайних» студентів, які приїждять в інші міста вчитися, переселенці не мають надійного «тилу» – новий виш це і є їхня нова батьківщина, де вони наново мусять при звичаїтися до життя.

Суспільство ж, утім, не поспішає назустріч: за даними Інституту соціології НАН України, лише третина українців готові приймати внутрішньо переселених осіб «як колег і як близьких друзів». Разючі 13% – «як керівника на роботі», а менше 10% – як людей, які можуть обіймати державні посади. При цьому, майже кожен третій громадянин мирної України має переселенців серед родичів чи знайомих.

Тобто маємо чітку залежність – лише ті українці, родичі яких зіткнулися з війною та проблемами окупації, розуміють реальні потреби внутрішньо переміщених осіб і готові дійсно їх сприймати як невід'ємну частину українського суспільства. Подібна ситуація особливо небезпечна для молодих людей: у період свого особистісного та професійного становлення вони залишаються на узбіччі через упередження та певну стереотипну думку громадськості.

Держава повинна приділяти значно більше уваги питанню інтеграції в суспільство молодих переселенців: не лише створювати можливості для здобуття освіти, але й полегшувати їм шлях у «нормальне» життя після отримання диплому. Тут у нагоді стануть і фасилітаційні зустрічі, і створення опцій для нетворкінгу – пошуку нових друзів, знайомих, можливих роботодавців та колег тощо; і профорієнтаційні курси, і тренінги з побудови кар'єри.

Інакше студенти-переселенці, які волею долі опинилися в скрутному становищі, навіть з вищою освітою будуть змушені задовольнятися роботою нижчої кваліфікації та отримувати менше доходів. «Кожен з нас – переселенець», – не порожня фраза. І ми не можемо не простягти руку допомоги новому поколінню, коли воно так цього потребує (*[HYPERLINK «https://lb.ua/blog/kateryna_koba/430077_osvita_pereselentsiv_chimalo.html»](https://lb.ua/blog/kateryna_koba/430077_osvita_pereselentsiv_chimalo.html)* *https://lb.ua/blog/kateryna_koba/430077_osvita_pereselentsiv_chimalo.html*). – 2019. – 20.06).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: С. Пограничний, шеф-редактор «Судово-юридичної газети», доктор філософії у сфері права

Стала судова практика – запорука захисту прав громадян та захист суддів від необґрунтованих скарг

Новий механізм демонструє, що Верховний Суд здатний відповідати на виклики сучасності: чи готові до цього нижчестоящі суди.

Станом на 1 червня 2019 року до Вищої ради правосуддя загалом надійшло 40 тисяч дисциплінарних скарг, і з кожним роком їх кількість зростає. На думку членів Вищої ради правосуддя, це означає, що будь-яка особа має можливість вплинути на суддю в поза процесуальний спосіб. Адже, як правило, громадяни скаржаться на судові рішення. Втім, з боку громадянського суспільства це свідчить про інше – судді продовжують нехтувати принципом верховенства права.

Виникає питання, що може виступити критерієм для встановлення об'єктивної істини?

Що може захистити суддю від необґрунтованих звинувачень та одночасно забезпечити права громадян на справедливий та неупереджений розгляд?

Як відомо, у 2016 році ухвалили зміни до Конституції України в частині правосуддя та новий закон про судоустрій і статус суддів. Завдяки ним змінено структуру судової системи та створено новий Верховний Суд. Однак проблеми залишилися. Навантаження на суддів та кількість справ в судах зростає, а тяганина не зменшується. Судові рішення добровільно не виконуються. Довіра громадян до судів залишається на низькому рівні. Судді намагаються комунікувати свої проблеми з суспільством, втім, зрозуміло, що ці проблеми вирішуються не лише за рахунок кадрів, якими б професійними вони не були.

Очевидно, що основним захисником громадян, а також суддів від необґрунтованих скарг на них має бути стала судова практика. Незалежно від того, хто сидить в суддівському кріслі, особа судді має мінімально впливати на долю справи. Має існувати чіткий і прогнозований алгоритм прийняття до провадження, розгляду, вирішення судової справи та виконання рішення, відступити від якого можна лише у виняткових випадках. Судові рішення мають бути максимально прогнозованими для громадян, для українського бізнесу та іноземних інвесторів, адже нестабільність у судовій практиці веде до нестабільності всієї державної системи. З часом така прогнозованість може дати результат у вигляді зменшення кількості справ: адже, якщо суди будуть дотримуватися однакової лінії при застосуванні правових позицій, сторони будуть розуміти, чи мають їх вимоги перспективу, або ж краще врегулювати конфлікт у позасудовий спосіб мирним шляхом.

Крім того, очевидно, що правовідносини йдуть вперед, і практику необхідно актуалізувати, привести у відповідність з реаліями сьогодення. Суддям час відходити від застарілих позицій, які не відповідають принципу верховенства права та не враховують наслідки прийняття рішень для прав та інтересів громадян і юридичних осіб.

Отже, для забезпечення чіткості, прозорості й стабільності судова практика має бути прогнозованою та єдиною. Коли в однакових ситуаціях з подібним складом сторін та предметом позову виносяться кардинально протилежні рішення, або ж справа ходить колами по інстанціях, це аж ніяк не сприяє підвищенню авторитету судової влади.

Досягнення такої сталості та єдності судової практики стало основною метою створення нового Верховного Суду. Саме він має ставити крапку в питаннях визначення юрисдикції, актуалізувати правові позиції, спрямовувати нижчестоящі суди, надавати методологічну допомогу.

Як відомо, у практиці попереднього ВСУ існували випадки, коли різні палати Верховного Суду України займали протилежні позиції щодо застосування одних і тих самих норм права у подібних правовідносинах. Для запобігання повторенню такої негативної ситуації нині передбачена така структура ВС, яка дозволяє скеровувати практику в єдиному напрямку – як всередині Верховного Суду, так і в судах інших інстанцій. Згідно зі змінами до процесуальних кодексів касаційний суд, який розглядає справу в касаційному порядку, наділений повноваженням передавати справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Крім того, справа, яка переглядається у касаційному порядку, може бути передана на розгляд Великої Палати, якщо є необхідність відступити від висновку щодо застосування норми права у подібних правовідносинах, викладеного в раніше ухваленому рішенні ВС, або ж справа містить виключну правову проблему. Такі механізми сприяють формуванню єдиної правозастосовчої практики і єдиного підходу до розмежування юрисдикції справ. На жаль, одночасно перед Великою Палатою постали і нові виклики, адже вона отримала величезну кількість справ, понад 90% яких присвячені саме питанню юрисдикції.

Втім, досі існують проблеми, коли суди не поспішають враховувати висновки Верховного Суду та відступають від правових позицій ВС у справах без наведення відповідних мотивів. На

жаль, нижчестоящі суди не завжди сприймають новітню практику ВС, який іноді відходить від сухого правозастосування, намагаючись продемонструвати, що, крім норм закону, є ще здоровий глузд, зміст, вкладений законодавцем у певну норму та права громадян. Це також є чималим викликом, з яким довелося стикнутися Верховному Суду та всій судовій реформі. Слід нагадати, що ідея законодавця була в тому, що з часом більшість справ вирішуватиметься на стадії апеляційної інстанції, а апеляційні суди будуть чітко керуватися практикою ВС.

Є надія, що з часом такі виклики будуть подолані, адже вже сьогодні для цього існують всі можливості. Судді мають зрозуміти, що стала судова практика та дотримання правових висновків Верховного Суду при розгляді справ – це ще й механізм, який працює і на їх захист у разі надходження відповідної дисциплінарної скарги до Вищої ради правосуддя (*[HYPERLINK «https://sud.ua/ru/news/blog/144619-stala-sudova-praktika-zaporuka-zakhistu-prav-gromadyan-ta-zakhist-suddiv-vid-neobgruntovanikh-skarg»](https://sud.ua/ru/news/blog/144619-stala-sudova-praktika-zaporuka-zakhistu-prav-gromadyan-ta-zakhist-suddiv-vid-neobgruntovanikh-skarg)* <https://sud.ua/ru/news/blog/144619-stala-sudova-praktika-zaporuka-zakhistu-prav-gromadyan-ta-zakhist-suddiv-vid-neobgruntovanikh-skarg>). – 2019. – 26.06).

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: А. Потапенко, суддя-спікер Ржищевського міського суду Київської області

Кадри вирішують все?! Про завдання та участь суддівського самоврядування у кадровому забезпеченні судів та пропозиції шляхів подолання кадрового колапсу

Судова влада України перебуває в умовах гострого кадрового дефіциту, коли судді місцевих та апеляційних судів перевантажені судовими справами, розгляд яких фактично не може бути забезпечений у розумні строки, що впливає на якість відправлення правосуддя.

Кадри вирішують все?! Про завдання та участь суддівського самоврядування у кадровому забезпеченні судів та пропозиції шляхів подолання кадрового колапсу.

Протягом останнього місяця Комунікаційний комітет органів системи правосуддя, що діє при Вищій раді правосуддя, неодноразово порушував питання кадрового забезпечення.

За змістом спільної заяви голів ВРП, ВС, ВККСУ, РСУ, ДСАУ, ректора НШСУ щодо ситуації в судовій владі, кваліфікаційне оцінювання пройшов 2 701 суддя, триває кваліфікаційне оцінювання 2 586 суддів.

Водночас за цей період понад дві тисячі суддів були звільнені з посад, що суттєво вплинуло на укомплектованість судів та здатність у розумні строки забезпечувати неупереджений і справедливий розгляд справ. Сьогодні в країні 14 судів не здійснюють правосуддя у зв'язку з відсутністю суддів або повноважень у суддів, у 154 судах кількість суддів, що здійснюють правосуддя, становить менше 60 відсотків від штатної чисельності. Унаслідок цього порушується право громадян на забезпечення державою доступу до правосуддя. Залишається невирішеною проблема суттєвої різниці у винагороді суддів, які ще не пройшли кваліфікаційне оцінювання, у тому числі з причин, що від них не залежать.

У той же час, відповідно до пункту 3 частини 4 статті 126 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», до завдань суддівського самоврядування належить вирішення питань щодо участі у визначенні потреб кадрового забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення.

Тобто контроль за кадровим забезпеченням лежить на органах суддівського самоврядування: з'їзді суддів України, Раді суддів України, зборах суддів.

У консультативних органах суддівського самоврядування також не залишаються поза увагою болісні питання кадрового забезпечення судів. Зокрема, на своєму засіданні 10 червня 2019 року Міжрегіональна робоча група при РСУ з питань суддівського самоврядування розглянула питання щодо кадрового забезпечення та штатної чисельності судів в окружних судах, а також сформулювала відповідні пропозиції РСУ.

З офіційних повідомлень на веб-сайтах ВРП, РСУ та з інформації зі ЗМІ вбачається, що від

суддівських колективів надходять численні звернення щодо недостатньої граничної тимчасової кількості суддів, визначеної Державною судовою адміністрацією України на 2019 рік.

Судді у листах зазначають, що Державною судовою адміністрацією України здійснено розрахунок граничної чисельності суддів без погодження такої чисельності із судами (органами суддівського самоврядування), а також без урахування категорій та складності справ, поточного навантаження на одного суддю конкретного суду та з використанням методики визначення граничної чисельності суддів у судах, в якій за основу взято показники 2015 року.

За ініціативою Ради суддів України, Державної судової адміністрації України та на виконання рішень XV чергового з'їзду суддів України від 7 березня 2018 року (підп. 4.4, 4.6 п. 4), XVI позачергового з'їзду суддів України від 19-20 грудня 2018 року (пп 11, 12) наразі проводяться дослідження щодо вимірювання навантаження на суддів всіх рівнів та юрисдикцій з урахуванням внесених до процесуального законодавства змін. Станом на червень 2019 року зазначене дослідження не завершено.

Водночас, як засвідчують доповіді Голови Ради суддів України О.Ткачука на засіданнях Ради з питань судової реформи та Пленумі Верховного Суду, питання укомплектованості місцевих та апеляційних судів суддівськими кадрами є найважливішою і найгострішою проблемою судової влади на даному етапі судової реформи.

Так, на даний час, за різними оцінками, в Україні для нормальної роботи судової системи не вистачає близько 2 тисяч суддів. При цьому, станом на початок 2019 року, за штатної чисельності у 7200 суддів, кваліфікаційне оцінювання успішно пройшов лише 2151 діючий суддя. На 1 квітня 2019 року із 5285 суддів лише 4128 мали повноваження на здійснення правосуддя. Тобто у більш як тисячі суддів повноваження закінчилися і вони з різних причин, після закінчення п'ятирічного строку повноважень не призначені безстроково.

У двох десятках судів суддів взагалі немає, ще у кількох десятках судів працює лише один суддя.

Наразі постала загроза припинення роботи судів у зв'язку з відсутністю суддів, які мають право здійснювати правосуддя, оскільки у тисячі суддів сплинув п'ятирічний строк перебування на посаді судді і до цього часу питання щодо подальшої роботи цих суддів не вирішено.

Питанням функціонування судової влади в Україні в умовах недостатнього кадрового забезпечення, у тому числі внаслідок процедур ліквідації та реорганізації судів, присвячені й останні рішення найвищого органу суддівського самоврядування – з'їзду суддів України.

Рішенням XVI позачергового з'їзду суддів України від 19-20 грудня 2018 року визнано такими, що потребують невідкладного вирішення питання щодо забезпечення гарантій незалежності суддів, які відображені у рішеннях XIV позачергового з'їзду суддів України від 15 березня та 13 листопада 2017 року, рішенні XV чергового з'їзду суддів України від 7 березня 2018 року, також інших заходів, які забезпечують здійснення правосуддя, зокрема, врегулювання штатної чисельності суддів та навантаження.

Рішенням XV чергового з'їзду суддів України від 7 березня 2018 року, в розрізі питань врегулювання штатної чисельності суддів:

- звернуто увагу Державної судової адміністрації України, Вищої ради правосуддя на неприпустимість зменшення фактичної кількості суддів, що працюють у судах які ліквідуються/реорганізуються, на матеріально-технічній базі яких створено окружні суди;

- вирішено звернутися до Вищої ради правосуддя, Державної судової адміністрації України із пропозицією розробити та затвердити Порядок підготовки, розгляду та погодження матеріалів щодо визначення кількості суддів у судах України.

Відповідно до п. 1.6. Європейської хартії про статус суддів, на державу покладається обов'язок забезпечувати суддів всіма засобами, необхідними для належного виконання їхніх завдань, і зокрема, для розгляду справ в межах розумного періоду часу.

Крім того, відповідно до Рекомендацій щодо ефективного впровадження Основних принципів щодо незалежності судових органів (прийняті резолюцією Економічної та соціальної Ради ООН 1989/60 та схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН 44/162 від 15 грудня 1989 року) впроваджуючи принципи: кожна держава-член повинна надавати відповідні засоби, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції; термін повноважень суддів, їх незалежність, безпека, відповідна винагорода, умови служби, пенсії і вік виходу на пенсію повинні належним чином гарантуватися законом) Основних принципів, держава має звернути особливу увагу на необхідність надання певних ресурсів, потрібних для функціонування судової системи, враховуючи призначення достатньої для рівня завантаженості справами кількості суддів, забезпечення судів необхідним персоналом та обладнанням та надання суддям гідного рівня особистої безпеки, пенсійного забезпечення та заробітної плати.

Згідно із частиною шостою статті 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» кількість суддів у суді визначає Держава судова адміністрація за погодженням із Вищою радою правосуддя з урахуванням судового навантаження та в межах видатків, визначених у Державному бюджеті України на утримання судів та оплату праці суддів.

Рішеннями Вищої ради правосуддя від 18 квітня 2019 року №№ 1200/0/15-19 і 1201/0/15-19 погоджені на 2019 рік тимчасова кількість суддів в апеляційних судах, утворених в апеляційних округах, та тимчасова кількість суддів в окружних судах. Водночас у цих рішеннях зазначено про відсутність узгодженої позиції між Державною судовою адміністрацією України та судами щодо кількості суддів у відповідних судах, оскільки зі звернень судів вбачається, що ДСА України здійснила розрахунок чисельності суддів без урахування категорій та складності справ, поточного навантаження на одного суддю та з використанням методики визначення граничної чисельності суддів у судах, в якій за основу взято показники 2015 року. Зазначеними

рішеннями також було зобов'язано ДСА України опрацювати пропозиції апеляційних і місцевих судів та в місячний термін надати Вищій раді правосуддя для погодження визначену з урахуванням цих пропозицій кількість суддів у відповідних судах. Рішенням Вищої ради правосуддя від 16 травня 2019 року утворено робочу групу для опрацювання питань щодо кількості суддів у судах.

Загалом зазначеними рішеннями Вищої ради правосуддя погоджено наступну кількість суддів:

- в апеляційних загальних судах – 964;
- в апеляційних господарських судах – 218;
- в апеляційних адміністративних судах – 257;
- у місцевих загальних судах – 3 721 (з них – 305 м. Київ);
- у місцевих господарських судах – 549;
- у місцевих адміністративних судах – 633;
- Разом у місцевих окружних судах – 4 903.

Наказами Державної судової адміністрації України від 25 квітня 2019 року №№417, 418, 419, 420 затверджено раніше погоджену Вищою радою правосуддя граничну кількість суддів у зазначених судах.

Водночас, станом на 2017-2018 роки Державною судовою адміністрацією України своїми наказами від 8 серпня 2017 року №№ 841, 842 та 843 визначала, згідно з діючою на той час мережею судів, наступний кількісний склад суддів у судах:

- в апеляційних загальних судах – 1199;
- в апеляційних господарських судах – 225;
- в апеляційних адміністративних судах – 265;
- у місцевих загальних судах – 4 339 (з них – 317 м. Київ);
- у місцевих господарських судах – 619;
- в окружних адміністративних судах – 588.

Отже, на підставі тих самих методик вимірювання навантаження на суддю, що діяли станом на 2017 рік, а також за урахуванням кількості справ, що надходили в суди та прогнозованої кількості надходжень справ у 2019 році Державною судовою адміністрацією України фактично скорочено наступну кількість штатних суддівських посад:

- в апеляційних загальних судах – 235;
- в апеляційних господарських судах – 7;

в апеляційних адміністративних судах – 8;

у місцевих загальних судах – 618 (з них – 12 м. Київ);

у місцевих господарських судах – 70.

В окружних адміністративних судах на 2019 рік додано 45 штатних суддівських посад. Разом, за виключенням адміністративних судів, у місцевих окружних судах фактично скорочено 688 штатних суддівських посад.

Листом голови ДСА України З.Холоднюка від 29 травня 2019 року №8-14317/19 апеляційні та місцеві суди повідомлено, що ДСА України спільно з РСУ за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» проводить дослідження щодо визначення нормативів часу розгляду та коефіцієнтів складності справ з урахуванням внесених змін до процесуального законодавства. З урахуванням погодженої рішенням ВРП кількості суддів, у новоутворених окружних та апеляційних судах кількість вакансій становитиме 1133 посад суддів. Головою ДСА України повідомляється, що після укомплектування вакантних посад та затвердження нових нормативів ДСА України запропонувала перерахувати граничну чисельність суддів і подати пропозиції до ВРП; до запровадження нових нормативів ДСА України запропонувала залишити без змін кількість суддів, погоджену ВРП та затверджену наказами ДСА України.

Згідно розрахунку граничної чисельності суддів для новостворюваних місцевих судів на 2019 рік, що надіслана ДСА України судам у квітні 2019 року, вбачається наступна кількість вакансій в окружних судах:

- у місцевих загальних судах – 602;
- у місцевих адміністративних судах – 95;
- у місцевих господарських судах – 29;
- всього у місцевих окружних судах – 726.

Відповідно кількість вакансій у новоутворених апеляційних судах апеляційних округів складає – 407.

Водночас, ВККСУ у процесі добору суддів, що відбувається протягом 2017-2019 років сформовано рейтинги кандидатів на посаду суддів та резерв, згідно якому перебувають кандидати на заміщення вакантних посад суддів:

місцевого загального суду – 656;
місцевого господарського суду – 272;
місцевого адміністративного суду – 328.

Крім того, 24 травня 2019 року Національна школа суддів України завершила підготовку 371 кандидата на посаду суддів. ВККСУ 7 червня 2019 року ухвалено рішення про оголошення складення впродовж липня–серпня 2019 року кваліфікаційного іспиту в межах процедури добору кандидатів на посаду судді місцевого суду, оголошеного 03 квітня 2017 року.

Отже, кількість підготовлених ВККСУ та НШСУ кандидатів на посаду судді як вже зарахованих до резерву на заміщення вакантних посад в окружних місцевих судах, так і кількість прогнозованого поповнення цього резерву внаслідок складання кваліфікаційного іспиту 371 кандидатом на посаду судді, вказує на те, що національними державними органами за рахунок державного бюджету України підготовлено більше кандидатів на посаду судді ніж є вакансій у судах, що затверджено наказами ДСА України.

Водночас, протягом 2016-2019 років ВККСУ не проводилось конкурсних процедур стосовно суддів, які виявили намір бути переведеними до іншого місцевого суду за положеннями ст. 79 Закону. Не проводились подібні процедури конкурсних переведень діючих суддів і протягом 2015 року.

Отже, слід констатувати, що професійні права діючих суддів у частині забезпечення їх прав на переведення до інших місцевих судів на постійній основі фактично не реалізовувались протягом 2015-2019 років.

Ураховуючи наведене, за умови скорочення у окружних судах 688 штатних посад згідно кількості суддів в окружних судах, що затверджена наказами ДСАУ на 2019 рік прогнозовано не забезпечить суттєвих і негайних зрушень щодо вирішення комплексу кадрових проблем. Зокрема, забезпечення прав на участь у конкурсах на заміщення вакантних посад як кандидатів на посаду суддів, так і суддів, які виявляють наміри бути переведеними до іншого місцевого суду.

Враховуючи вищевикладене, необхідність невідкладного вирішення питання щодо забезпечення гарантій незалежності суддів та виконання рішень з'їздів суддів України на своєму

засіданні 10 червня 2019 року Міжрегіональна робоча група при РСУ з питань суддівського самоврядування схвалила пропозиції до Ради суддів України, в яких запропонувала:

- звернутися до Вищої ради правосуддя з метою належного кадрового забезпечення судів України, недопущення кадрового колапсу та заповнення судів новими суддівськими кадрами, розглянути питання погодження кількості посад суддів у апеляційних та місцевих судах на рівні визначення граничної кількості посад не нижчому станом на вересень 2017 року;

- звернутися до Вищої ради правосуддя, Державної судової адміністрації України із пропозицією розробити та затвердити Порядок підготовки, розгляду та погодження матеріалів щодо визначення кількості суддів у судах України із обов'язковим залученням органів суддівського самоврядування, акцентувавши увагу цих державних органів системи правосуддя на неприпустимість зменшення штатної кількості суддів, що працюють у судах, які ліквідуються або реорганізуються, на матеріально-технічній базі яких буде створено окружні суди;

- звернути увагу Державної судової адміністрації України щодо необхідності дотримання положень пункту 3 частини 4 статті 126 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», відповідно до яких участь у визначенні потреб кадрового забезпечення судів та контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення належить до виключних завдань суддівського самоврядування (<https://sud.ua/ru/news/blog/144952-kadri-virishuyut-vse-pro-zavdannya-ta-uchast-suddivskogo-samovryaduvannya-u-kadrovomu-zabezpechenni-sudiv-ta-propozitsiyi-shlyakhiv-podolannya-kadrovogo-kolapsu>). – 2019. – 02.07).

Блог на сайті: Delo.ua

Про автора: Т. Соловьева, партнер юридической компании Legit Company

Каннабис в медицинских и научных целях: какие изменения могут ждать Украину?

Тема применения каннабиса, пусть даже в медицинских целях, – очередная горсть соли

на ране дискуссий украинского сообщества. Скорее всего, это связано с тем, что некоторая часть общества воспринимает инициативу легализации каннабиса в медицинских целях как завуалированную возможность свободного доступа граждан к наркотикам.

Те, кто поддерживает законопроект «О медицинском каннабисе», оценивают документ как шаг в повышении эффективности лечения многих пациентов. На сегодняшний день уже проведено множество исследований, которые демонстрируют результативность применения каннабиса в медицинских целях: лекарства на основе каннабиса могут использоваться при рассеянном склерозе, эпилепсии, болезни Альцгеймера, болезни Хантингтона и синдроме Туретта; при лечении побочных эффектов во время химиотерапии при онкологии и побочных эффектов, связанных с лечением ВИЧ / СПИД; при воспалении кишечника, при дисфункции моторики кишечника и так далее.

В Украине статус применения каннабиса может кардинально измениться, если депутаты Верховной Рады примут проект закона №10313 «Об обеспечении фундаментального права на жизнь», который еще называют «О медицинском каннабисе» (далее – Законопроект). Такой законопроект поддержал 101 депутат, которые и стали инициаторами данного нормативного акта.

Законопроект появился в Раде в результате рассмотрения петиции с требованием законодательно урегулировать вопрос использования каннабиса в медицинских и научных целях, которая за краткие сроки собрала нужное количество голосов.

И уже 11 июля 2019 года данный законопроект будут рассматривать парламентарии. Какие же изменения могут ждать украинцев в случае принятия этого закона, мы рассмотрим в данной статье.

Прольем свет на «Cannabis понятия»

Растения рода Cannabis содержат активные вещества – каннабиноиды. Наиболее изученными являются тетрагидроканнабинол (ТГК) и каннабидиол (КБД). И как раз именно ТГК обладает выраженным психотропным эффектом.

Следует обратить внимание, что Законопроектом предлагается разрешить использование именно КБД-содержащих растений с минимальным количеством ТГК и только в медицинских и научных целях, тогда как оборот сортов с высоким содержанием ТГК остается запрещенным, как того требуют международные конвенции, которые ратифицировала Украина.

Законопроект не содержит такого термина как «медицинский каннабис», который широко используется в прессе и в быденном общении.

Документ содержит упоминание следующих растений вида конопли:

Которые не содержат наркотические вещества в опасных количествах. К ним принадлежат сорта растений рода конопля (Cannabis), ТГК в высушенной соломе которых не превышает 0,08%. Для удобства в этой статье такой тип будет именоваться как «медицинский» или «технический» каннабис.

Которые содержат малое количество наркотических веществ. К ним относятся сорта растений рода конопля (Cannabis), предельно допустимое содержание ТГК в высушенной соломе которых устанавливается МОЗ. Такой тип растений будет упоминаться в статье как каннабис, который содержит малые количества наркотических веществ.

Как сейчас обстоят дела в Украине с оборотом каннабиса?

Основным международным документом, который регулирует оборот наркотических средств, является Единая конвенция по наркотическим веществам 1961 года. Конвенция допускает использование наркотических веществ в медицинских и научных целях. Несмотря на то что Украина является участницей данной Конвенции с 2001 года, использование каннабиса в медицинских и научных целях в Украине не предусмотрено.

Растения рода конопли можно использовать только в промышленных целях. Сфера применения семян и соломы конопли имеет очень широкий спектр применения: из конопли делают одежду, готовят целебное масло, из конопли можно делать бумагу, что выходит

намного экономнее и эффективнее, чем изготовление бумаги из дерева, а также конопля находит обширное применение в создании косметических средств.

На данный момент сфера допустимого использования растений рода конопля имеет жесткое регулирование. Выращивание каннабиса допускается только с использованием семян, собранных из сортов растений, в высушенной соломе которых содержание ТКГ не превышает 0,08%. Это так называемая техническая (промышленная) конопля.

Деятельность по культивированию (выращиванию) и (или) использованию технической конопля для промышленных целей может осуществляться предприятиями:

1. При наличии у них соответствующей лицензии и в пределах определенных квот.

2. Путем применения кондиционных и репродуктивных семян, внесенных в Реестр сортов растений Украины первой и второй репродукции конопля, приобретенных путем заключения соответствующего договора с субъектами семеноводства, занесенных в Государственный реестр производителей семян и посадочного материала.

3. При обеспечении установленного законодательством режима охраны посевов, мест хранения и переработки этих растений.

4. Наличия разрешения на использование объектов и помещений, предназначенных для осуществления деятельности по обороту наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, которое выдается Национальной полицией.

То есть выращивание растений рода конопля допускается с целью их использования только в промышленных целях.

Что касается граждан, то любое обращение с каннабисом запрещено. Административная ответственность предусматривает наложение штрафа от 425 грн до 850 грн, либо общественные работы на срок от двадцати до шестидесяти часов, либо административный арест на срок до 15 суток за незаконное обращение с каннабисом в небольших количествах (до 5 гр) без цели сбыта.

Уголовная ответственность заключается в наложении штрафа от 850 грн до 1700 грн

или исправительными работами на срок до 2 лет, или арестом на срок до 6 месяцев, или ограничением свободы на срок до 3 лет, или лишением свободы на тот же срок, и предусмотрена она за незаконное обращение (покупка, производство, изготовление, хранение, перевозка или пересылка) каннабиса без цели сбыта.

За незаконный посев или незаконное выращивание конопля в количестве от 10 до 50 растений можно получить штраф от 1700 грн до 8500 грн или арест на срок до 6 месяцев, или ограничение свободы на срок до 3 лет.

Какие новшества предлагает проект закона «О медицинском каннабисе»?

В первую очередь Законопроект призван:

предоставить пациентам доступ к лекарствам на основе каннабиноидов, доступ к которым сейчас запрещен из-за государственной политики в сфере оборота наркотиков. Разрешить лицам по назначению врача использование продуктов, содержащих фитоканнабиноиды, которые не осуществляют наркотического воздействия, использование таких продуктов в медицинской практике;

урегулировать законное выращивание и использование растений рода конопля в промышленных, научных и медицинских целях;

отменить ответственность за легальную деятельность в сфере оборота растений рода конопля, которые не содержат ТКГ в опасных количествах;

внедрить надлежащие условия для научного исследования каннабиноидов, а также их использования в учебных целях;

урегулировать вопрос перемещения, в том числе экспорта и импорта продуктов, содержащих каннабиноиды, которые не имеют наркотического эффекта.

Как это будет реализовано согласно Законопроекту? Основные изменения

Изменения для граждан

Украинцы смогут выращивать растения рода конопля в собственных медицинских целях, но с определенными ограничениями.

Законопроект разрешает лицам, у которых есть проблемы со здоровьем, культивировать

(выращивать) «медицинский» каннабис или каннабис, который содержит малые количества наркотических веществ, на следующих условиях:

в количестве не более 4 растений;

в условиях закрытого грунта (то есть в теплицах);

исключительно для собственного медицинского использования на основании медицинского заключения и рецепта врача.

При этом такое выращивание конопли физическими лицами не подлежит лицензированию и не требует получения разрешения Национальной полиции.

Приобретение растений рода конопля (*Cannabis*), содержащих малые количества наркотических веществ или «медицинского» каннабиса, или лекарственных средств, произведенных (изготовленных) из таких растений, осуществляется физическим лицом по медицинским показаниям и только по рецепту врача.

Что касается ответственности, то путем внесения изменений в статьи 310 и 320 Уголовного Кодекса Украины, предлагается фактически отменить уголовную ответственность за выращивание и оборот конопли, содержащей наркотические вещества в безопасных количествах.

Стоит обратить внимание, что Законопроектом не предусматривается легализация марихуаны в рекреационных целях, то есть приобретение растений для получения удовольствия и психотропного эффекта.

Изменения для предприятий

В первую очередь изменения коснутся порядка осуществления деятельности по выращиванию растений рода конопля.

Отменяется лицензия на осуществление деятельности, связанной с оборотом «технического» каннабиса. Выращивание такого каннабиса без лицензии допускается путем применения кондиционных и репродуктивных семян растений рода конопля, приобретенных у субъектов семеноводства, занесенных в Государственный реестр производителей семян и посадочного материала.

Такая деятельность предусматривает осуществление непосредственно самим субъектом хозяйствования самостоятельного учета семян, обеспечение надзора за посевами растений на всех стадиях их культивирования и контроля использования таких растений. Также в Гослекслужбу потребуется подача данных об использовании растений в течение предыдущего квартала, а также о намерении культивировать их в следующем.

Но лицензия потребуется для осуществления деятельности по обороту растений рода конопля (*Cannabis*), которые содержат малые количества наркотических веществ в промышленных целях. Такая лицензия будет выдаваться на 5 лет с ежегодной лицензионной платой в размере:

100 прожиточных минимумов для трудоспособных лиц, действующих на день принятия органом лицензирования решения о выдаче лицензии, – в количестве до 1000 растений (на сегодняшний день это 210 200 грн);

500 прожиточных минимумов для трудоспособных лиц, действующих на день принятия органом лицензирования решения о выдаче лицензии, за каждый гектар посева – в количестве более 1000 растений. (Сейчас это 1 млн 51 тысяча грн).

Квоты на культивирование «технического» каннабиса, а также на производство, изготовление, хранение, ввоз на территорию Украины, вывоз с территории Украины лекарственных средств, произведенных (изготовленных) из него, не устанавливаются.

Также Законопроектом предусмотрено предоставление бюджетной дотации для развития сельскохозяйственных предприятий, которые выращивают такую культуру, как коноплю.

Предлагается разрешить производителям наркотических лекарств реализовывать их самостоятельно, а не только через аптеки.

То есть, как видно, сфера, связанная с культивацией растений рода конопля, имеет ряд послаблений и процедурных упрощений.

Применения каннабиса в научных и учебных целях

В научных и учебных целях научным учреждениям и высшим учебным заведениям

разрешается без получения лицензии осуществлять деятельность по:

культивированию «технического» каннабиса – без ограничения количества растений;

культивированию других растений рода конопля (*Cannabis*) исключительно в условиях закрытого грунта, приобретение, ввоз на территорию Украины, хранение, использование, уничтожение наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров – в малых количествах (до 50 шт);

изготовлению из растений рода конопля (*Cannabis*) лекарственных средств, предназначенных для клинических исследований, других наркотических средств, психотропных веществ и прекурсоров, проведению их доклинических исследований и клинических испытаний.

Квоты на культивирование растений рода конопля (*Cannabis*), которые содержат малые количества наркотических веществ, в научных или учебных целях не устанавливаются.

Учреждениям сферы науки и образования не нужно получать разрешение Национальной полиции на использование объектов и помещений, предназначенных для деятельности с растениями рода конопля в научных и учебных целях.

В заключение хотелось бы отметить, что мы можем наблюдать, как сфера применения каннабиса растет в мире, как снежный ком. Послабление мер контроля за каннабисом разделяют как развитые страны (США,

Израиль, Канада, Португалия, Нидерланды, Австралия, Чехия, Польша, Грузия и другие), так и развивающиеся страны (Бразилия, Аргентина, Уругвай и другие). Особенно громко мир облетела новость о легализации каннабиса в Канаде и США. Например, канадские власти считают легализацию марихуаны лучшим способом борьбы с нелегальной продажей марихуаны и ее употреблением среди молодежи.

Стоит также отметить, что «конопляная» индустрия высокорентабельный бизнес. К слову, на веб-ресурсе исследовательской группы Arcview Market Research и BDS Analytics прогнозируется, что к 2021 году рынок легальной марихуаны вырастет до \$40 млрд. Поэтому многие инвесторы рассматривают данную сферу как выгодный объект инвестирования.

Хочется верить, что в случае принятия Законопроекта в Украине произойдут благие изменения: экономический подъем за счет инвестиций, медицинского туризма и в целом развития отрасли медицинской и промышленной конопля, пациенты получат необходимые им лекарства, которые смогут облегчить их страдания, а уровень незаконного употребления каннабиса снизится (***HYPERLINK "https://delo.ua/opinions/kannabis-v-medicinskih-i-nauchnyh-celjah-kakie-i-355016/" https://delo.ua/opinions/kannabis-v-medicinskih-i-nauchnyh-celjah-kakie-i-355016).*** – 2019. – 27.06).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 12 (177) 2019**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактор
Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
А. Бергелська

Підп. до друку 11.07.2019.
Формат 60х90/8. Обл.-вид. арк. 3,1.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net